

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . . 2.40 „
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . . . 40.— franci
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA

și
ADMINISTRATIA
Strada Zrinyi N-rul 1/a
INSERTIUNILE
se primesc la admini-
strație.
Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrise nu se in-
napoiază.

ROMÂNUL

Sfârșitul discuției.

Arad, 21 Martie.

Discuția asupra chestiei românești în parlamentul ungar s'a sfârșit. Dela 1868, aproape 40 de ani, niciodată această chestiune n'a fost abordată în asemenea dimensiuni și niciodată mai înainte bărbații politici maghiari n'au fost aduși, forțați oarecum prin legea necesității a evoluției firești, ca să-și înnoiească privirea spre chestia cea mare a națiunii românești din Ungaria și Ardeal.

Căci oricum am privi lucrurile, e un fel de justificare încercarea de a constata, că în parlamentul ungar, în cele două săptămâni urmă s'a discutat chestia naționalităților nemaghiare din Ungaria. Conte Ștefan Tisza voia cu orice preț să afirme chimera națiunii maghiare unitare și indivizibile și astfel să se înfățișeze ca o situațiune paradoxală trebuia să spună, că dânsul nu are în vedere numai pe Români, ci toate naționalitățile nemaghiare ale țării, iară Românii din firească condescendență față de celelalte popoare nemaghiare de patrie cereau drepturile, ce li se cuvin, nu numai pentru dânsii, ci pentru toate neamurile nemaghiare ale țării.

Adevărul curat este însă că de astădată în parlamentul ungar s'a discutat exclusiv chestia românească, chestia națiunii române din Ungaria și Ardeal. Și acum la sfârșitul acestei discuțiuni ne vedem îndemnați înainte de toate a constata un adevăr, care în urma completării evenimentelor anului 1913, externe și interne, a fost întunecat dintr'o parte conștient, din altă parte inconștient.

S'a susținut, dintr'o parte, cu cerbicoasă tărie, că tratativele dintre contele Ștefan Tisza și comitetul național român au fost urmarea firească a complicațiunilor din Balcani și că ele au fost dictate de interesele externe ale monarhiei austro-ungare, cari cereau crearea unei astfel de situațiuni, care ar putea să asigure de partea monarhiei alăturarea sinceră și cât mai călduroasă a tinerului și puternicului stat român, din altă parte se șoptea și se prezenta ca un fel de secret public presupunerea, că puteri din centrul monarhiei, cari nu au încă un rol fățiș, dar' au să dirigeze odată imperiul, au pus greutatea lor în cumpănă pentru Români și că în vederea ajungerii acestor puteri la cârma statului s'a încercat îndulcirea Românilor, ca astfel pentru oricare eventualitate Ungaria să poată fi prezentată ca o țară cu raporturi interne deplin consolidate și iarăși alții, opoziția ungurească i-a adus contelui Ștefan Tisza învinuirea, că dânsul a voit simplu să câștige pe Români pentru partidul guvernamental și în acest interes de partid a tradat cele mai înalte interese ale neamului unguresc, a adus atingere sfintei idei a națiunii maghiare unitare și indivizibile.

Acum, la sfârșitul discuției, ținem înainte de toate să spulberăm acestea neadevăruri și să opunem în fața lor realitatea, care nu admite întortochieri, nici amăgiri ori sinamăgiri. Ar fi fatal pentru viitorul neamului nostru, dacă s'ar putea înrădăcina în conștiințele noastre credința deșeartă, că tratativele dintre contele Ștefan Tisza și comitetul partidului național român din Ungaria și Ardeal ar fi fost impuse fie prin evenimentele ex-

terne, fie prin vr'un gest nouă prielnic din partea unor factori de importanță decizătoare în monarhie, fie prin intențiunea contelui Tisza de a-și întări situația sa proprie politică.

Cunoscătorul legilor, cari stăpânesc viața neamurilor, sociologul care a pătruns acel atelier în care printr'un mecanism cu resorturi infinite învălmășindu-se materia cu energiile atât de ascunse al ființei omenești se țese istoria evoluării societății umane, vor trebui să-și spună cuvântul lor de protest împotriva afirmațiunii, că soarta vre-unui neam s'ar putea determina prin factori înafără de cuprinsul său etnic.

Nu. Nicidecum. Nici focul din Balcani, nici norocul Țării-Românești de a fi dorită de toți, nici vre-o putere ascunsă într'un vechiu palat din capitala imperiului nostru și nici dorul de lungă domnie al contelui Tisza n'au fost ursitorii înălțării chestiei românești la însemnătatea ei de acum. *Puterea de viață a însuși poporului românesc din Ungaria și Ardeal a fost singură treapta de înălțare a acestui popor.*

În anul 1844 au înscris în cartea legilor porunca aspră, că tot ce răsufle în astă țară are să răsufle ungurește. La școală ori în biserică, fie de orice neam, la sate, ca și în orașe, la judecătorie, la oricare for cu publicitate în această țară nu poate fi altă limbă, decât cea ungurească. Legea stă scrisă și azi în cartea legilor și are tărie pe hârtie.

În anul de foc 48 au voit să ne stingă cu fer și furci. Iar când umiliți cerșiau iertarea Vienei făgăduind cinste și omenie, cu viclesug încărcat de răutate au făurit o lege cu

Regina albinelor.

Poveste de C. Ewald. Trad. Victor Stanciu.

Prisăcarul a deschis stupina.
„Afară cu voi!” a zis el albinelor. Soarele lustru, și în tot locul creapă florile așa că e o adevărată plăcere să le privești. Să fiți de acum în siguranță și să adunați multă miere, ca să o puteți da la toamnă comerciantului! Ce pierd de o parte trebuie să câștig în alt loc, și voi știți prea bine că o ducem rău cu economia!”
„Ce ne pasă nouă de economia ta!” zumbă în cor albinele.
Dar au eșit în roiuri din coșniță căci șezând în iarna în priseacă aveau mare lipsă de aer curat. Cu zumzet s'au împrăștiat în toate părțile și încercau puterea aripilor. Au scotocit în toate părțile, au urcat și au scoborit păreții coșniței, au străbătut prin lunci cu flori și păduri întinse, și s'au preumblat în sbor în tot largul pădurii.
Erau câteva sute de albine.
Mai la urmă s'a deslipit din locul ei regina. Era mai mare decât celelalte și stăpâna în regatul albinelor.
„Copii!” zise ea — „încetați odată cu prosedee, și vă vedeți de lucru! O albină cum se cade trebuie să lucreze niciodată, ci lucrează cu sârguință și întrebunțează cu folos tot timpul!”
Le-a împărțit apoi în cete și a dat fiecăreia un număr ce are să lucreze.

„Voi sburați în câmpie și cercetați-dacă este miere în flori! A doua ceată, poate să adune praful fructificător al florilor și dacă sosiți încărcate acasă, îl dați în bună rânduială albinelor bătrâne!”

Și cum s'a poruncit așa s'a făcut. Dar toate albinele tinere au rămas fără lucru, fiind împărțite în cea mai din urmă ceată.

„Noi ce să facem?” întrebă ele.

„Voi?... Voi să asudați!” a răspuns regina „Unu, doi, trei! Ne punem și noi pe lucru!”

Și-au început să asude, așa cum li s'a spus, și cea mai frumoasă ceară galbină ieșea din corpurile lor.

„Așa e bine!” le laudă regina. „Acum începem să edificăm!”

Și albinele cele bătrâne luau ceara și au început să zidească o mulțime de căsuțe în șase colțuri, una lângă alta, și toate deopotrivă. Până când acestea zideau, au sosit celelalte cu miere și polen și le-au așezat la picioarele reginei.

„Acum să frământăm aluatul!” zise ea. „Dar mai înainte toarnă un pic de miere pe praful, căci atunci va fi mai bun!”

Au frământat și iarăși au frământat și-au pregătit pânișoare pentru albine, și le-au dus în cămărele lor șaseunghiulare.

„Iar acum edificăm mai departe!” a comandat din nou regina, și ele asudau ceară și rideau de-ți era mai mare dragul.

„Acum trebuie să mă pun și eu pe lucru” a

zis matca și a oftat adânc, căci oricum a ei era munca cea mai grea.

S'a dus în mijlocul coșniței și a început să depună ouă. Era o grămadă considerabilă; și albinele luau în gură câte un ou mic și-l duceau în locuințele din nou pregătite. Fiecare ou în celă separată; și când toate ouăle erau așezate, a dat regina poruncă să pună uși la toate celulele și să le închidă zdravăn.

„Așa-i bine” a zis ea din nou când erau gata cu toate. Acum îmi puteți face zece camere mai frumoase și mai încăpătoare la marginea fagurului.

Albinele le-au făcut în grabă, așa cum li s'a spus și matca a pus în ele zece ouă mititele, în fiecare cameră, câte unul, și le-a zăvorit cu uși.

În fiecare zi au sburat albinele și au adunat multă miere și polen; dar către sară, când isprăveau lucrul deschideau puțin ușile camerelor și să uitau la ouă.

„Aveți grijă!” le zise regina în o zi. „Acum vor veni și ei!”

Deodată s'au crepat toate ouăle; în fiecare cameră era câte un copilăș mititel și neînsemnat.

„Ce mai copilăși mai sunt aceștia!” ziceau albinele mai tinerele. „Aceștia n'au ochi, și unde le sunt picioarele și aripile?”

„Sunt larve”, le-a răspuns regina „și voi ați fost odată la fel. La început trebuie să fi larvă,

două capete, cari mereu se lovesc și seucid: națiunea maghiară unitară indivizibilă și egală îndreptățire a naționalităților, o farză deamnă de psihicul turanic. Au încărcat legi peste legi, ca să ne slăbească, să ne înfrice, să ne imprăstie, să ne distrugă. Au crezut, că pot cumpăra, cu banii luați dela noi, sufletele preoților noștri, au încătușat cu barbarie conștiința învățătorilor noștri și se așteptau mereu să ne vadă tânjind, îngenunchiând sub povara crucii ce purtăm. Și într'astea neamul românesc întărindu-se mereu din surcurile ce i le administrează rădăcinile sale adâncite în solul roditor al suferințelor unei mii de ani se întăria cu ochii văzând, crengile lui înflorească, el merge vesel înainte și brațele-i vâjnoase sunt mărturie că-i bine să-l iubească cei ce merg pe o cale cu dânsul ori să se teamă de el.

Din răsleți, cum eram în anul nefericit 1868, după treisprezece ani toate voințele celor buni și înțelegători s'au unit în programul din 1881 și după alți treisprezece ani comitetul întreg al partidului național român stă mândru și neînfricat în temnița ungurească protestând prin însași bărbăția sa împotriva asuprii unui neam, care naște asemenea eroi și iarăși peste 13 ani în parlamentul Țării-Ungurești 15 reprezentanți ai poporului românesc de 3 și jumătate de milioane cer dreptate și prin cunoștințele lor și prin curățenia sufletului lor și prin morala lor uimesc lumea, care uitase de mult acestea virtuți. **Nu se poate ca poporul românesc să fie lăsat și pentru mai departe în starea umilită, în care se află.** Nu se poate, fiindcă poporul românesc prin forțele sale proprii și-a creiat însuși deja o altă stare. Și e o mare primejdie dacă se admite și pentru mai departe, ca acelea forțe să fie îndreptate tot în potriua alcătuirii de stat, la a cărui întărire, prosperare și înălțare ar fi chemate să contribuie și dânsule. Iată taina cea mare a tratativelor dintre contele Ștefan Tisza și bărbății de încredere ai națiunii române din Ungaria și Ardeal.

Acestea tratative au relevat și mai mult tăria noastră. Ele au dovedit înainte de toate, că națiunea română are bărbăți politici,

cari ar trebui să fie utilizați în fruntea conducerii acestui stat. Acestea tratative au dovedit puternica disciplină a partidului național român și armonia desăvârșită între conducătorii acestui partid. Având poate la baza lor gândul rezervat de a semăna sămânța discordiei între noi, acestea tratative ne-au încheiat ca niciodată mai înainte și cu nespuse mândrie o putem spune azi tuturor: **dela vlădică până la opincă astăzi poporul românesc în desăvârșită solidaritate își pretinde drepturile sale.**

Discuția chestiunii românești în camera ungară ne mulțumește. Rezultatele ei sunt

celea mai frumoase. Reprezentanții noștri dietă au susținut cauza cu demnitate și energie vrednică de admirat. Și astăzi când din adâncul sufletului aducem mulțumita noastră nefățărută tuturor aceluia, cari au osteria, cari au avut o cât de mică parte la aceste lucrări, cari ne-au dus cu un pas înainte spre izbânda definitivă a cauzei noastre, tragem suprema concluzie, care ni se impune din desfășurarea tuturor acestor încordări, pertracări, discuțiuni și sincere ori fățărute încercări de pace, iară acea supremă concluzie mai clasic o aflăm formulată în dictonul strămoșilor noștri: — *si vis pacem, para bellum*.

Chestiunea românească în parlament.

— Discursul d-lui deputat dr. Alexandru Vaida-Voevod. —

Arad, 21 Martie.

În ședința de ieri, 20 Martie n., a camerei ungare a vorbit ultimul orator român, deputatul Arpașului d. Dr. Alex. Vaida-Voevod. D-sa a rostit cu acest prilej următorul discurs pe care-l dăm în întregime mai la vale, după notele stenografice:

Onor. cameră! Înainte de toate îmi țin de datorie să declar în numele partidului meu, că între noi și guvern nu există nici un fel de pact, nici pe față, nici secret. Suntem datori să facem acoastă declarație, deoarece atât prin presă cât și în cameră suntem mereu bănuți că am fi încheiat un pact secret cu guvernul.

Onor. cameră! Dacă ar putea fi vorba de un pact secret, atunci în primul rând noi am avea interesul să-l facem cunoscut, ca prin faptul acesta să obligăm guvernul și, astfel, să putem spera că ne va da tot ce ne-a promis. Nici unul dintre oratorii, cari ne-au bănuț că am încheiat pactul secret, nu au putut dovedi cu nimic. (Adevărat! Așa-i în dreapta.)

Onor. cameră! Situația noastră ar fi mult mai ușoară dacă am adopta acelaș punct de vedere al discuției, ca opoziția, și am zice că între opoziție și guvern există un pact secret. Pentru că, onor. cameră, ori conștiu ori inconștiu, ori cu sistem ori fără sistem, dar d. prim-ministru a reușit să atragă în parlament opoziția care până acum se încapățina, și

a băgat-o într'o discuție, de felul căreia de mult vreme nu am mai auzit aici. (Adevărat! Adevărat! Claritate în dreapta și în centru.)

Onor. cameră! După constatarea acestor sunt dator, pentru reputația partidului din care fac parte, să declar mai înainte — căci alții s'ar zice că Alexandru Vaida e „capacitat” — contele Ștefan Tisza (Mișcare în dreapta) — că eu vreau să apăr pe acela, care nu are în buintă de apărarea mea — repet: pentru reputația partidului meu sunt dator să declar că suntem atât de maturi politicește, încât să ținem seamă de splendidul succes al României, am aflat necesitatea politică, dacă va cu puțință, să se auză alte acorduri în chestiunea de naționalitate; drept aceea când d. prim-ministru contele Ștefan Tisza ni s'a adresat la incunoștințat pe președintele partidului nostru, prietenul Teodor Mihali, că vrea să încheie în tratative cu partidul nostru, noi am primit aceasta cu plăcere.

Aceasta, ca să spun în ordine cronologică s'a întâmplat în 18 sau 19 Decembrie anul 1912. Deja în 12 Ianuarie 1913 comitetul nostru a avut prima ședință, în care s'a hotărât trimisrea delegațiunii de trei, pentru că nu te poți pune în contact deodată cu toți „agitatorii”, cu întreg poporul. În 21 Ianuarie în numele nostru, al comitetului, au fost prezentate d. prim-ministru cele 11 puncte, la cari d. prim-ministru a răspuns încă în 5 Februarie.

Dacă binevoiti a le lua acestea în considerație atunci de bună seamă veți înțelege și nici pe noi, dar nici pe d. prim-ministru nu

înainte de a fi o albină în toată forma. Acum iute dati-le ceva să mănânce!”

Albinele au avut mult de lucru, ca să hrănească pușorii; dar nu-i trata pe toți la fel. Cei zec, cari erau așezați în saloanele mai încăpătoare, primeau atâta mâncare, câtă numai do-reau; și în fiecare zi li se ducea câte o cantitate măricică de miere.

„Acestea sunt princesele”, zise regina. De aceea trebuie să le tratați bine. Pe celelalte le puteți nutri și mai slab, căci sunt numai lucrătoare, și trebuie să se obicinuiască și să primească ceea ce li se dă”.

Și bieților mititei li se da în fiecare dimineață câte o pâne de a albinelor și nimic mai mult; trebuiau să se mulțamească cu atâta chiar și dacă ar fi fost încăodată atât de flămânzi.

În una din camerele șaseunghiulare în apropierea nemijlocită a unui salon princiar era o larvă mică mititică. Era cea mai tineră dintre toate și abia cu câteva clipe mai înainte a ieșit din ou. De văzut, nu vedea, dar auzia clar tot șgomotul albinelor mari, cari se abăteau pe la ușa ei; și în acest timp a stat în tăcere de moarte cufundată în gândurile sale proprii.

„Eu, aș putea, într'adevăr, să mănâc nițel mai mult”, a zis și a bătut la ușa.

„Pentru ziua de astăzi ai căpătat destul”, a răspuns albina bătrână, care ca o bonă a larvelor de albină se preumbla pe coridoarele dintre faguri.

„Înțeleg, dar mi-e foame!”; a strigat mititica. „Și apoi m'ași duce într'un salon de al princeselor, căci aici mi-e prea strâmt locul”.

„Auzi, tu, auzi!” zise batjocoritor bătrâna. „Ai crede, după pretențiile ce le are, că e o veritabilă, adevărată princesă. Dragă copilică, tu ești pe lume ca să te schinguești. Ești o albină lucrătoare ca oricare alta și nici nu vei fi niciodată altceva cât vei trăi”.

„Dar eu vreau să fiu regină” a strigat din nou larva și a izbit în ușa.

Dar bine înțeles bătrâna nu a creștat astfel de cuvinte, nu a răspuns nimic și s'a dus la celelalte larve. Toate voiau să aibă mai multă hrană; larva mititică le auzia pe toate.

„Asta e totuși grozav”, se gândea ea în sine, „că noi trebuie să flămânzim în acest fel”.

În fine a bătut în perețele care o despărțea de salonul principesei, și a strigat:

„Dă-mi și mie o picătură din mierea ta! Îmi dai voie să viu și eu în salonul tău? Altcum flămânzesc aici, și eu încă nu sunt mai rea decât tine!”

„Stai tu până voi fi eu regină!” a zis princesa „îmi însemn eu obrăznicile tale, poți să mă crezi”.

Dar abia a rostit aceste cuvinte, și celelalte princese au început să strige, să zbiere, de-ți era groază să le auzi.

„Tu nu vei fi regină! Eu voi fi... eu voi fi!” striga care mai de care și au început să izbească în pereți și să facă o larmă asurzitoare.

Bona larvelor de albină a venit într'un salon de saloanele lor și a deschis ușile.

„Ce poruncește Măria Voastră?” a întrebat albina bătrână închinându-se și împletecându-și picioarele de mai multe ori cu toată reverența supunerea.

„Să ne aduci mai multă miere!” au tipat toate ca din o singură gură. „Mie mai întâiu, mie mai întâiu; eu voi fi regină!”

„La moment, la moment, Măria Voastră!” răspuns bona și a fugit de acolo cât de iute a putut cu cele 6 picioare îmbătrânite.

Nu peste mult s'a întors bătrâna cu altelea albine. Aduceau mierea cerută și a dat-o gura micilor princese nemulțămite; încetul încetul s'au mulcomit și au adormit.

Dar larva cea mititică a rămas și pe mai departe trează și a filozofat mai departe. Era flămândă și hodorogea la ușa celulei sale.

„Dă-mi miere! Nu mai pot răbda! Eu sunt mai rea decât celelalte!”

Bătrâna bonă i-a poruncit să tacă.

„Taci tu gură spartă; vine pe aici regina. Și de fapt venia regina.

„Vedeți-vă de lucru”, a zis ea către altele.

„Vreau să rămân singură!”

A stat mai mult timp mută la pragul celulei. „Acum șed aici și dorm!” a zis ea în sfârșit. „Nu știu să facă altceva de dimineață până seara decât să mănânce și să doarmă; și în fiecare zi se fac mai mari și mai groase. Încă câteva zile

indemnat succesul României, căci pe vremea aceea eram foarte departe de pacea dela București.

Le spun acestea pentru că începând cu ziarul „A Nap” și până la președintele Academiei maghiare, toți ne bănuiesc de aceasta. Bunăoară, discursul st. coleg Berzeviczy cuprinde pasagiul următor (Cetește):

„Adeseori constatăm, când vre-un stat național are un mare succes politic și reputația internațională îi crește că, de obicei și conaționalii neamului respectiv din altă parte o simt aceasta, ca și când ar fi succesul lor, — deși cred că nu au drept — iar aceste succese mari fac să crească ambiția conaționalilor, dau avânt dorințelor și aspirațiilor lor. Aceasta s'a petrecut și acum, când România a avut succese mari în politica europeană, în special în cea balcanică, mărindu-și prestigiul considerabil din punct de vedere internațional. Aceasta a influențat rău în privința reușitei, ținuta Românilor din patrie”.

Onor. cameră! Nu a influențat, după cum dovedesc — cred — perfect datele înșirate, deoarece când au reînceput tratativele, nici o schimbare esențială nu s'a produs în pretențiunile noastre, nici în ceea ce d. prim-ministru a fost aplicat să ne dea, fără ca noi să încheiem pact.

Ceea ce a constat st. coleg Albert Berzeviczy, anume, că noi suntem mândri de succesul României, nu am fi sinceri dacă am nega. Cum să nu fim mândri când pacea dela București a încheiat-o un ardelean, d. Maiorescu, a cărui memorie este eternizată și în „salatul păcii dela Haga! Cum să nu fim mândri când în fruntea armatei cuceritoare din Dobrogea se găsea generalul Culcer, originar din Sătmăr! (Intreruperi: Are nume unguresc!) Are nume maghiarizat cum e și al meu, al lui Mihali, al lui Cicio, dar numele nu hotărăște. Și cum să nu fim mândri, când între factorii competenți din România sunt atâția ardeleni, cari în patria lor mă îndoiesc că ar fi putut ajunge măcar și numai vicenotari comitatensi, iar vicecomiți în nici un caz. (Miscare în centru).

Onor. cameră! Opoziția mai înainte de toate a atacat pe d. prim ministru pentru că tratează cu noi, după aceea pentru că ne-a recunoscut ca partid. Nu trebuie să motivez eu pentru ce a recunoscut d. prim ministru un partid. Doar aceasta a făcut-o excelent însuși d. prim ministru, deci cel mai competent factor, încât ar fi de prisos să mă argumentez și eu.

Comitetul de 25 al partidului nostru a fost dizolvat în 1848, după aceea a fost dizolvat partidul nostru în 1869, apoi l'a dizolvat Hieronymi în 1894; și ce s'a ales din toate acestea? Aceea, ce a constat d. prim ministru: a func-

ționat în 1848, și foarte bine a făcut, pentru că unde contra-revoluția Românilor a fost organizată, nu s'au produs acele vărsări de sânge, pe cari onor. opoziție până în a șaptea generație nu le poate ierta. În această privință, bine înțeles, am putea avea și noi tot atâtea recriminațiuni, ceea ce însă nu o facem. După 1867, de asemenea a continuat să funcționeze partidul național român; deși ulterior l'a dizolvat Hieronymi cu ocaziunea menționată, totuși de atunci îi datează înflorirea și activitatea bogată. (Așa-i! în centru).

Chiar pentru motivul, că bărbații conducători ai partidului au fost expuși atâtor persecuții politice, ce a urmat? O selecțiune naturală în urma căreia numai personalitățile cele mai distinse, cari au luat asupra lor martiriul, cu care e împreună conducerea poporului român...

Contele Tisza: Frumos martiriu!

Alex. Vaida: ...numai cei mai distinși au luat conducerea asupra lor. Cred, că partidul nostru e destulă dovadă, că un partid nu se poate dizolva pur și simplu printr'un ordin ministerial. Tocmai de atunci am pășit în activitate; și coaliția a luptat împotriva noastră, dar tocmai atunci am câștigat cele mai multe mandate, în total șasesprezece, iar unul între noi avea două mandate. De atunci ne-am organizat perfect și e fapt constatat că atât în lăuntru cât și în afară stima și reputația partidului nostru a crescut. Iar fiindcă am fost excluși din parlament și nerecunoscuți ca partid, și noi am căutat, pe cât s'a putut, să compromitem sistemul acesta și, zău, amăsurat puterilor noastre modeste, l'am compromis în deajuns în fața opiniei publice interne și externe.

Dealtcum e lucru ușor să dizolvi ori să nu recunoști un partid. După cum și parlamentul englez e capabil de orice, numai să facă din băiat fată nu, tocmai așa și parlamentul maghiar poate să se decidă și să primească acel punct de vedere, care l'au adoptat atâția pseudo-bărbați de stat în trecut, anume să nege că ar exista în această țară și naționalități nema-ghiare. Această politică pe care d. prim ministru atât de nimerit o numește „politică de struț regească ungurească” e cea mai fatală, din câte se poate urma într'o țeară. (Așa-i! — la dreapta și în centru.)

Pentru că, onor. cameră, acele forțe, cari se manifestează în masse de milioane, nu se pot înăbuși prin ordinațiuni scrise pe hârtie, prin simple decizii. Iar dacă s'ar și putea mdera de azi pe mâine, cu atât mai periculoasă va fi izbucnirea acestor puteri, ceea ce înaintea dvoastre, cari cunoașteți istoria, e de prisos s'o mai adevăresc.

Onor. cameră! A mai avut opoziția un argument dintre cele mai clasice, care ni-l aducea sistematic. Originea acestuia, izvorul, e, mi se pare, o vorbire a lui Vázsonyi, șef de democrați (Ilaritate), publicată în nrul din 27 Ianuarie al ziarului „Budapesti Hirlap” (Să auzim!) În această vorbire Vázsonyi are următoarea teză (Cetește):

„Dealtfel în logodna Vlad- Tisza trebuie să decidem cine e mai mare în emulația de imoralitate politică: valahii mari de gură și indivizi mincinoși, cari urlau încontinuu după sufragiul universal și acum pactează cu guvernul — ori Tisza ungurul neaș, care recomandă pentru mântuirea maghiarimei drept electoral conservativ și administrație statificată?”

Ca o sabie însângerată a trecut aceasta în presă și în discuțiile opoziției, fiind mereu acuzați, ceea ce însă nu am luat tragic — deși de fapt ar fi tragic — că noi conducătorii, deputații, comitetul național tradăm democrația și sufragiul universal. Nu vreau să mă cobor până la tonul discuției lui Géza Polónyi, totuși e lucru curios ca domnii deputați contele Mihail

Eszterházy, contele Ștefan Bethlen, contele Mihail Károlyi, Géza Polónyi, Ludovic Holló și contele Albert Apponyi toți împreună, nu zic că urlă — pentru numele lui Dzeu — dar șoptesc, toți declară unison că noi tradăm democrația. Pe Vázsonyi îl mai înțeleg, el e democrat veritabil (Ilaritate), democrația lui e deja întraurită de sclipirea coroanelor grofeste; dar nu-i înțeleg pe dnii conți și nu-l înțeleg pe colegul Holló. Pentru că dacă domnii acestia sunt democrați adevărați, de sânge, și nu numai se laudă, atunci nu de noi trebuie să-și teamă principiile democratice. Căci noi Românilor, durere, nu avem conți și pe cari i-am avut s'au maghiarizat de mult, în veacurile trecute. Ori poate că nici nu ar trebui să ne pară rău că nu avem, poate că e un noroc pe noi: noi nu avem latifundiari, noi nu avem nici măcar soții fete de magnați unguri, deci la ce ne-am teme de democrație, pentru că democrația ne poate da totul și nu ne poate lua nimic. Noi suntem democrați, deși conservativi, pentru că suntem reprezentanții unui popor de țărani. Iar dacă domnii acestia sunt atât de democrați — mie-mi convine citoyen Égalité în secolul al XX-lea — atunci poftiți și faceți propunerea în numele partidelor opoziționiste unite să se steargă toate gradele și titlurile (Așa-i! la mijloc) ca să fie asigurată democrația adevărată.

În ceea ce privește dreptul electoral, aci pe masă stă proiectul nostru de lege, decât care mai democrat nu a existat și nu poate exista altul pe lume.

Poftiți să puneți într'o parte a cumpenei pro-

și sunt mari și părăsesc celula. Și atunci a trecut vremea mea. O știu eu aceasta foarte bine! Am auzit cum vorbesc albinele, că ar dori să aibă o regină mai tineră și mai frumoasă, și că mă vor alunga cu ocară și rușine de aici. Dar acesta tot nu mi se va întâmpla. Măne le ucid pe toate zece; atunci voi putea rămânea pe tron, până când mor”.

Zicând acestea s'a îndepărtat, dar larva cea mititică a auzit tot cuvântul. „Doamne Sfinte!” a zis ea „oricum, totuși e pagubă de micile princese. Bineînțeles sunt grozav de închipuite, și de mine au fost necuviincioase; dar totuși ar fi trist dacă le-ar omori regina cea bătrână. Cred că ar fi bine să spun vardistului nostru.

A început din nou să isbească în ușă; bona a venit din nou de astădată foarte infuriată.

„Draga mea, ai grijă de acum”, a zis ea. „Tu ești cea mai tineră și faci larva cea mai mare. De se mai întâmplă încăodată îi voi spune reginei.”

„Dar ascultă-mă acum odată”, zise larva; și povesti din fir în păr ce a aflat din planul ascuns al reginei.

„Doamne, Milostive! Să fie adevărat ce spunei?” a zis bătrâna și de frică și-a strâns aripile în jurul corpului. Și fără ca să asculte mai departe a plecat să povestească și celorlalte albine ce a auzit.

„Imi pare, că pentru bunăvoința mea ași fi fost vrednică de nițică miere”, a zis mititica. Ei,

dar cel puțin mă pot culca cu conștiința împăcată”.

În seara următoare a venit regina, când credea că toate celelalte s'au culcat, și a vrut să omoare princesele. Larva a auzit cum vorbea cu sine însăși; dar se temea de răutatea reginei și nu a șteptat, să se miște.

„Numai de nu ar omori princesele! gândea ea și s'a apropiat de ușă, să auză, ce se întâmplă.

Regina se uită cu multă băgare de seamă în toate părțile. Dar în aceeași clipită au năvălit albinele, au prins-o de picioare și de aripi și au cărat-o de acolo.

„Ce va să zică asta!” strigă ea; „sunteți rebele?”

„Nu, maestate”, au răspuns albinele cu devotament; „dar noi știm, că aveți de gând să omorâți princesele, și asta nu putem să o admitem. Ce vom face la toamnă dacă Maestatea Voastră moare?”

„Dați-mi drumul!” țipă regina și-a încercat să scape. „Până acum vă sunt regină și pot face ceea ce voesc. De unde știți că la toamnă trebuie să mor?”

Dar albinele au ținut-o strâns și au dus-o înaintea coșniței. Aici au lăsat-o liberă; dar regina și-a scuturat aripile cu mânie și a zis:

„Rebelelor! de ce ași mai domni peste voi. Nu mai rămân nici un ceas aci, voi sbura în altă parte și-mi voi întemeia un stat nou. Vrea să vie cineva dintre voi cu mine?”

Mai multe dintre albinele bătrâne cari au fost larve deodată cu regina au declarat că doresc să călătorească cu ea și nu peste mult au sburat împreună.

„Acum nu mai avem regină”, au zis celelalte albine. „Trebuie să hrănim bine princesele”.

Și-au hrănit princesele cu miere de dimineața până seara; ele au crescut tot mai mari s'au dezvoltat, și cu cât creșteau se certau și făceau tot mai mult sgomot.

Nimeni nu se mai gândea la larva cea mititică.

Într'o dimineață se deschid ușile salonașelor și ies toate zece princesele ca regine mari și frumoase. Celelalte albine au venit în grabă să le admire. „Cât sunt de frumoase!” au zis ele. „E greu să spui care e mai frumoasă”.

„Eu sunt” a strigat una dintre ele.

„Greșești”, a zis a doua și a străpuns-o cu acul.

„Ce vă închipuiți?” a țipat a treia; „eu cred că sunt cu mult mai frumoasă decât voi”.

Vociferau cu toate deopotrivă și s'a început o încăerare de care n'ai mai văzut. Albinele au voit să le despartă, dar bona cea bătrână le-a zis:

„Lăsați-le; vom vedea care e mai tare și care cea o vom alege de regină. Și așa avem lipsă numai de una.”

Albinele s'au postat în cerc și priveau lupta. A ținut mult timp, și a fost foarte săngeroasă. Aripi și picioare rupte sburau prin aer, și nu peste mult stau culcate la pământ opt princese.

iectul nostru de lege electorală, poftiți să puneți în cealaltă parte proiectul de lege al on. opoziții, binevoiti să invitați un juriu internațional pe care să-l întrebați să vă răspundă care din aceste două proiecte de drept electoral este cel adevărat democrat. Dar, suntem invinuiți că nu am luptat, nu am înlăturat marea primejdie ce amenința țara, că majoritatea și contele Tisza fac acest drept electoral, care nouă, firește, nu ne complace, contra căruia noi, firește, vom lupta; dar că noi cinci cu modestele noastre puteri nu l-am împiedecat, că nouă din acest prilej oameni serioși să ne aducă invinuiți în fața lumii întregi, să mă iertați, asta nu e lucru serios.

Iar, această invinuire ne-o aduce acea opoziție, care în realitate dispunea de atâta forță încât să oprească înlăturarea dreptului electoral, dispune de atâta forță, încât să împiedece legiferarea acestui drept electoral. În loc să se fi jucat în Royal de-a parlamentul, să fi binevoit a veni la cameră unde să fie continuat apoi o obstrucție tehnică specială, pe care într'adevăr ar fi putut-o face, iar nu să facă o așa fel de obstrucție încât să se lase a fi scoși cu forța din parlament. Asta ar fi fost un lucru mult mai serios. Va veni ea vremea, când în fața istoriei nu noi vom fi făcuți responsabili, pentru că acest proiect de lege a fost votat, ci într'adevăr va trebui să răspundă opoziția, care nu și-a făcut datoria. (Așa-i! în centrul din dreapta.)

On. cameră! Ar trebui să răspund tuturor on. colegi antevorbitori. Dar într'un singur punct părerea mea se întâlnește cu cea a dlui deputat Géza Polónyi, și anume, că s'a aglomerat atât de mult material încât e imposibil să-l sistematizezi, iar dacă aș începe să răspund fiecărui orator, și să fixez punctul de vedere al partidului nostru, în acest caz și eu aș avea nevoie de cel puțin atâta timp, cât a avut d. deputat Géza Polónyi. Să mi se permită să tratez numai per summos apices.

Discursul contelui Ștefan Bethlen a făcut o foarte excelentă impresie asupra mea, și anume, pentru că, deși acest discurs e absolut ostil, sau mai bine zis: exprimă un punct de vedere contrar punctului nostru de vedere, deși deducțiunile lui finale sunt false, fiindcă sunt influențate de simțăminte subiective, iar nu de concepții obiective, totuși în acest discurs par'că ar găsi exprimare concepția politică a acelei clase istorice maghiare, care pe vremuri mari a știut să fie mare. Acest discurs, mi se pare, este culminațiunea discursurilor opoziționiste, și el a dezvoltat în mod admirabil progresul istoric al chestiei românești. Într'adevăr adevărul este așa după cum l-a prezentat cont. Șt. Bethlen, că,

anume (cetește): „Acest program — programul partidului național român — nu e un program electoral, nu e un program alcătuit poate pentru emularea în vânarea după popularitate, nu e un program, creat de împrejurări momentane și pe care partidul să-l abandoneze după schimbarea împrejurărilor momentane ci el este un program, care există și cade deodată cu partidul, deoarece în realitate nu programul este creat pentru partid, ci partidul există pentru acel program, care în cursul istoriei a fost creat în urma îndemnulii și conștientării acelor factori istorici, cari și în prezent sunt încă în activitate, poate în măsură mult mai potențată, decât în trecut”. Iar, într'alt loc spune (cetește): „Scopul acestor expuneri istorice — a expunerilor contelui Șt. Bethlen — este, să arate, că programul pe care-l confesează partidul naționalităților, este rezultatul progresului istoric a două decenii, că acest program n'a fost conceput de Gheorghe Pop (de Băsești. N. Trad.) și tovarășii d-sale, ci l-au conceput marii și puternicii factori istorici, l-au conceput forța și puterea și, după cea mai sfântă convingere a mea numai puterea va sista acest program.”

On. cameră! Cont. Șt. Bethlen a explicat foarte bine faptul, că nu noi am conceput programul nostru, ci, că, acest program este expresiunea unui progres de două sute de ani, expresiunea voinței unui popor întreg. Dar deducțiunea d-sale e falsă. Fiindcă, dacă această deducțiune ar fi adevărată, în acest caz am fi puși în fața alternativei că, sau va reuși maghiarimei să ne extirpeze definitiv, să ne nimicească complet, să ne steargă de pe fața pământului, sau nu va putea exista nici stat maghiar, nici Maghiari. Această alternativă, după credința mea, e falsă, dar atunci e mult mai corectă acea idee, pe care o confesează numeroși maghiari că, trebuie să se caute o astfel de rezolvire care fără să jignească pe Maghiari și fără să ceară Românilor și celorlalte popoare nemaghiare să se umilească, să se creadă posibilitatea unei conviețuiri pașnice așa fel, că în mod instituțional să i se asigure fiecăruia existența națională.

On. cameră! Cu mulțămită am luat la cunoștință discursul contelui Șt. Bethlen. Acest discurs deși el derivă dela un adversar, a fost o vorbă sinceră. Nu vreau să fac o critică parțială referitoare la anumite mici greșeli istorice, din expozeul d-sale, vreau numai să constat și eu, că primul personificator al idealului național român a fost episcopul nostru Inocențiu Micu-Clain, care a fost primul care a cerut recunoașterea Românilor ca a patria națiune în Ardeal iar el a cerut-o aceasta nu numai pentru greco-

catolici, a căror episcop era, ci pentru întreaga româniimea, așa că deja acest fapt în sine e dovadă, că el, într'adevăr, întreg complexul Românilor l-a judecat din punct de vedere politic și ca pentru o unitate etnică a cerut pe seama lor după concepția vremilor de atunci egalitate națională precum și recunoașterea acesteia.

M'a jignit foarte mult, că s'a găsit un orator, d. deputat Géza Polónyi, care întreg discursul și l'a ținut într'un tenor care e cea mai mare disconsiderare a noastră, a Românilor, (Așa-i în băncile naționaliștilor), care a fost expresia fanfaronadei, deoarece aceea, ce pentru noi este sfânt, trecutul nostru, ni l'a prezentat așa fel, încât fiecare Maghiar cinstit trebuie să-l disprețuiască, trebuie, să-l disconsiderare.

Prim ministru cont. Ștefan Tisza: Bucurați-vă că nu v'a laudat! (Ilaritate.)

Dr. Alex. Vaida-Voevod: E imposibil că acei ce într'adevăr își iubesc națiunea, să nu simteze și să nu respecte tradițiile altei națiuni, trecutul altei națiuni. (Așa-i! în băncile din centru și din urmă în dreapta.) Deoarece, dacă Românilor le-a fost sfântă amintirea cuiva, care s'a ocupat cu istoria poporului său, această memorie este a episcopului Inocențiu Micu-Clain. Fiindcă îi este ușor azi lui Alexandru Vaida să vorbească aici în parlament, îi este ușor fiecărui Maghiar, contelui Șt. Tisza, sau oricărui altuia, îi este ușor, zic, fiindcă în prezent Alex. Vaida nu e singur, Alex. Vaida nu e înconjurat numai de acești trei deputați cari sed aici, ci el când vorbește este înconjurat — și o simțesc aceasta — de ochii și inima celor trei milioane de Români.

Însă pe vremea când Inocențiu Clain a cerut în anul 1738 parlamentului ardelean recunoașterea de națiune a poporului român, deputații și magnații de pe acea vreme au voit să-l arunce pe fereastră, dar el totuși n'a refuzat, ci în anii 1730 și 1744 a înaintat Vienei peste douăzeci de memorande, iar pentru ca să poată obține drepturi pe seama națiunii sale, a primit a fi prigonit, a primit pierderea grației împărătesei, a primit să fie internat în Roma, a primit să sufere exiliul. El a fost pe acea vreme singurul între Români și el a fost singurul care nesprijinit din nici o parte cerea drepturi pe seama poporului său.

Deci oricare adversar, fie acela adversar politic, fie chiar dușman, trebuie să recunoască mărimea inimei unui atare bărbat.

În a. 1792 a fost prezentat împăratului în Viena Supplex Libellus Wallachorum iscălită de episcopii Bob și Adamovici. Ei n'au cerut în aceasta drepturi numai pe seama intelectualilor

Cele două din urmă s'au luptat încă mult timp între oalță. Una și-a pierdut amândouă aripile, iar cealaltă avea numai patru picioare.

„Vom avea o regină invalidă, oricare ar rămânea dintre ele”, a zis una dintre albine. „Ar fi trebuit să ținem pe cea bătrână!”

Dar putea să nici nu-și mai răcească gura, căci în aceeași clipită princesele s'au strâpuns cu atâta ură, încât amândouă au rămas moarte pe loc.

„Asta-i o întâmplare grozavă!” ziceau toate albinele și fugeau alarmate în toate părțile. „Acum nu mai avem regină! Ce să ne facem? Ce să ne facem?”

Deperate, ce erau, se împleteceau prin coșniță. Cele mai bătrâne și mai ouminiți s'au adunat la sfat. Care mai de care spunea câte un sfat, ce ar trebui să facă acuma după nenorocirea aceasta; la urma urmelor a luat cuvântul bona larvelor de albină:

„Eu vă voi spune cum eșim din capcana aceasta; numai să ascultați sfatul meu! Imi mai aduc aminte că înainte vreme coșnița noastră a fost izbită de aceasta nenorocire. Pe atunci eram eu însămi o larvă; eram în celula mea și am auzit clar totul cu s'a întâmplat. Toate princesele s'au ucis și regina cea bătrână era roit — întocmai ca și acum. Dar atunci au luat albinele pe una dintre noi larvele, și a așezat-o în unul dintre saloanele princiare. În fiecare zi o hrănea cu mierea cea mai bună și mai aleasă, din în-

treagă coșnița, și când a crescut mare era o regină ca toate reginele. Imi aduc foarte bine aminte de întregă afacerea, căci atunci eram de părerea că și pe mine m'ar fi putut lua și să mă pună în salon princiar. Ei, dar aceasta e acum irelevant! Eu vă propun ca și noi să facem astfel!”

Vesele au declarat albinele, că se invoiesc cu plăcere și-au alergat să aleagă o larvă.

„Așteptați puțin!” a zis din nou bona, „stați să vin și eu! Eu vă mai pot fi de folos. Căci să nu uitați trebuie să aibă destulă vreme, să se nerele; căci trebuie să aibă destulă vreme, să se gândească la noua demnitate de care va fi învrednicită. Dacă e crescută ca o simplă lucrătoare, nu se obișnuiește ușor să poarte o coroană”.

O vedeau aceasta și albinele, iar bătrâna a continuat:

„În nemijlocita apropiere a saloanelor princiare este o larvă mică. E cea mai tineră dintre toate. Aceasta poate că a învățat ceva din manierele deosebite ale princeselor, și precum am observat eu: e de caracter. Afară de aceasta a fost atât de cinstită de mi-a destăinuit gândurile ascunse ale vechei regine. Pe aceasta vrem să o luăm”.

Atunci într'un conduct sărbătoresc au pornit albinele înspre celula cea strâmtă unde era larva cea mititică. Cu preveniență a bătut bona la ușa celulei, a deschis cu grijă și a povestit lar-

vei, ce a hotărit marele sinedriu al albinelor. La început larva nu credea urechilor; dar când au dus-o cu grijă în un salon mare și frumos, și i-au adus atâta miere câtă numai putea mânca, a băgat de seamă, că e lucru serios.

„Așa dar tot voi fi regină!” a zis ea către bona.

„Asta una nu ai visat-o hoarcă bătrână!” „Sper Maestate că veți uita observările nepotrivite din timpul când erati dincolo în cealaltă celulă!” a zis bătrâna închinându-se cu reverență.

„Te iert!” a răspuns noua princesă. „Adu-mi ceva mai multă miere!”

În scurt timp larva s'a făcut albină și a ieșit din camera ei atât de mare și de frumoasă, cum mai altfel nu-și puteau dori albinele. Și cum știa ea să le împartă porunci!

„Cărați-vă!” porunci ea. „Peste iarnă avem lipsă de mai multă miere, iar voi trebuie să asudați mai multă ceară. Am de gând să zidesc un nou fagure în coșniță. În acela vor locui noile princese în anul viitor; e prea neplăcut pentru ele, să stea în apropierea larvelor de rând”.

„Vezi tu parvenita!” ziceau albinele întreolaltă. „Îți vine a crede că ea din ou a fost destinată să fie regină!”

„Nu”, explica bona albinelor, „nu a fost; dar a avut ideile unei regine, și acesta e lucrul de căpetenie”.

români de pe acea vreme, pe seama nobilimei, ci au cerut pe seama poporului simplu român, și pe seama țărănimii același tratament, același drepturi, de cari se bucurau popoarele neromâne, adică și iobagii unguri.

Deci ei în mod hotărât au cerut drepturi nu numai pe seama intelectualilor, ci pe seama poporului întreg. Iar când în anul 1848 s'a ținut pe Câmpul Libertății, — după cum a spus-o aceasta foarte corect d. deputat cont. Șt. Bethlen, — marea adunare națională română, care sub conducerea episcopilor Șaguna și Leményi a proclamat poporul român ca a patra națiune în Ardeal, și la acest act a fost reprezentat întreg poporul și cu acest prilej s'au pus bazele programului partidului nostru, atunci la propunerea lui Bărnăuțiu a fost stabilit pentru prima oară programul românesc. Uniunea Ardealului a fost proclamată în 29 Maiu 1848 în Cluj. Decursul acestei sedințe a fost foarte interesant. Președintele era un baron Keményi iar șeful opoziției era un alt baron Dionisie Kemény. Români erau reprezentați numai prin doi episcopi, episcopii Șaguna și Leményi și prin doi deputați, Bohățel și Pappfalvi. Din aceștia, cu prilejul dezbaterii proiectului despre uniune Bohățel a luat cuvântul vorbind contra uniunii, pe care numai în acel caz ar fi primit-o dacă Români ar fi fost recunoscuți de a patra națiune. Atunci s'a ridicat bar. Dionisie Kemény, apoi Nicolae Wesselényi și au ținut acele frumoase și impozante discursuri, în cari au dat asigurări Românilor despre stima și frățietatea națiunii maghiare, în cari discursuri au arătat, că, făcându-se, deci, uniunea, constituționalismul se extinde asupra tuturor straturilor poporului deci și asupra poporului român, iar egalitatea cu Maghiarii se înțelege dela sine.

Apoi, Bohățel a doua-oară a luat cuvântul și cu aceste condițiuni a declarat că primește uniunea. Săși singuri mi se pare vre-o 20—25 de înși, n'au voit nici măcar să audă de uniune, fiindcă ei aveau mult mai mare pierdere decât Români.

După ce au reușit să-i convingă și pe Săși că nu vor pierde nimic, aceștia încă au primit uniunea.

Ce curioasă e viața și ce satire curioase crează. Acel episcop Bob, care a iscalit Supplex libellus și Leményi, care a prezidat la adunarea națională din 15 Mai 1848 din câmpia Blajului, prin ascendenta mi-e rudă, iar Bohățel, care a protestat contra uniunii, mi a fost bun. Noi Români am păstrat continuitatea uniunii, deși din generație în generație a trecut nemulțumirea, că uniunea s'a făcut de nobis sine nobis, pentru că acei doi deputați și doi episcopi nu se pot lua ca reprezentanți ai întreg poporului românesc. Dar noi am menținut continuitatea și în programul nostru până în ziua de azi a rămas cererea uniunii ardeleni. Bine înțeles, generația nouă o extinde asupra românilor întregi.

Ce desvoltare curioasă pot avea lucrurile. În numărul din 9 Decembrie 1913 al ziarului „Pesti Napló” se poate citi (cețeste):

„Baronul Árpád Kemény între ovații furtive noase a pus întrebarea în Cluj, că oare are Ardealul voință, putere ca să lupte pentru sine. Nu tendințe separatiste i-au adus pe conducătorii Ardealului în ziua aceasta în Cluj, ci glasul chemător al datoriei. În aprobări generale a prezintat proiectul în care partidele opoziționiste din Ardeal declară că pentru apărarea Ardealului se pune bază Uniunii Ardeleni. Scopul uniunii e ca în cadrele statului maghiar unjitar — nu stat național, ci stat maghiar, care niciodată nu l'am negat — să se rezolve chestiunile economice, administrative, culturale și sociale, cum referințele deosebite ale Ardealului o cer. Pentru acest scop organizează și utilizează toate forțele Ardealului, fără deosebire de naționalitate ori confesiune. Uniunea alege un consiliu conducător, care după cum cer împrejurările își va ține sedințele în Cluj, Brașov și Murăș-Osorhei”.

Deja din aceasta se vede că se restrânge numai la Ardeal. Au semnat mulți bărbați de seamă ca: Apáthy, Bánffy, Bölöny, contele Bethlen, Barcsay, Désy, Gál, br. Jósika, br. Kemény, Kállay, Sümeği și alți domni ardeleni.

Lucru curios, că „Uniunea ardeleană”, deși s'a făcut fără a se face deosebire de naționali-

tate între membri și conform dorește să-și realizeze scopul, totuși noi, conducătorii partidului național român n'am primit nici o invitație pentru ca și noi să conlucrăm, deși programul ei, hotărârea, rezoluțiunea primită unanim acopere deplin punctul din programul partidului național român, privitor la autonomia Ardealului. (Așa e! în centru). Iată, cum se schimbă vremurile. Poate va urma o generație românească, care va șterge din programul nostru autonomia Ardealului și poate că atunci va veni un guvern ungar, care va da autonomie Ardealului, pentru că o vor cere Maghiarii din Ardeal. Acesta-i preludiul, aceasta este introducerea. Pentru că, de fapt, nu pot fi pierdute din vedere stările speciale din Ardeal, nici stările culturale de acolo, nici ceea ce privește cultura populației, căci acolo, unde casele zac la 2 sau 10 km. depărtare una de alta nu se face instrucțiunea ca în Budapesta sau în alte orașe de pe pusta Ungariei. Va veni vremea când îi veți da și Ardealului o autonomie cu caracter special local.

Tot așa e absurd să se afirme, că privitor la Ardeal guvernul și administrația trebuie să fie conduse de aceleași stări economice ca în Ungaria. Așa se face aceasta în toate afacerile, în privința tuturor intereselor: Stările speciale reclamă o anumită autonomie pentru Ardeal.

Și e curios, că în 1848 baronul Kemény l'a câștigat pe Bohățel, să primească Uniunea, iar în 1913, când noi o menținem aceasta, respective eu, care sunt și nepotul lui Bohățel, nepotul baronului Kemény din 1848 înclină iar răș spre autonomie.

Dacă magnații și aristocrația maghiară din Ardeal își au tradiția proprie și noi ne avem tradiția noastră. Pentru că după cum am spus, și strămoșii noștri au luptat totdeauna pentru drepturile și dreptatea poporului român și din întâmplare acel Méhes, care a elaborat acel Supplex Libellus Walahorum, e strămoșul meu și al lui Iuliu Maniu, iar Baritiu, care a fost conducătorul comitetului național român, e bunicul lui Aurel Vlad, Simeon Bărnăuțiu, care a ținut în Blaj în 15 Mai 1848 memorabilul discurs de importanță istorică, e unchiul lui Iuliu Maniu etc. Iar programul care îl reprezentăm noi, cum foarte corect a spus contele Ștefan Bethlen, e numai continuitatea voinței strămoșești a poporului românesc.

Cu atât mai mult mă simțesc jignit când un deputat, cum e d. Géza Polónyi, a spus în sedința de alaltăieri (cețeste):

„Din acel moment, on. cameră, că popli (popák) români” — și din aceasta puteți observa ironia, care însă se resfrânge asupra celui care vrea să-și bată joc — „erau bătuti de pâraia...”

Frater Loránt: Așa ar trebui făcut și a cum! (Ilaritate)!”

„Polónyi Géza... adică nefiind ei nobili, erau cu totul supuși disciplinării corporale și nu arareori popa era bătut chiar în fața bisericii”.

On. cameră! A spus-o aceasta d. deputat Polónyi între aprobările deputaților din jurul lui, sughițând de bucurie și deliciu. A enarat-o aceasta d. deputat cu o adevărată plăcere, cu o exaltație sadistă și a deșteptat un adevărat deliciu sadist și la deputații din jurul lui. Mi-a venit în minte hotărârea dietei ardeleni, din 1748: „Dumnezeu însuș a făcut deosebire între noi, împărțind iobagilor lucrul, iar nobililor fericirea și dreptatea”. Și: „Dumnezeu și legile naturale au creat iobăgimea”. De așa natură e democrația dlui Polónyi și a tovarășilor dsale. (Adevărat! Așa-i! în centru). Trăiește în el tradițional și atavic, deliciul de a se gândi numai la torturarea oamenilor. Cu un adevărat deliciu le povesteste aceste. Câtă vreme vor exista însă între conducătorii maghiarimei astfel de bărbați, e zădarnică ori ce încercare de împăciuire, ori ce bunăvoință din partea bărbaților cuminți, atât din partea Maghiarilor, cât și din partea noastră, de-o pace nu poate fi vorba între noi, pentru că și noi suntem oameni.

Iar, dacă tradiția dlui Polónyi e că „popa valah trebuie bătut” și dacă în aceasta își află plăcerea, atunci și noi ne avem tradiția noastră, și noi ne vom aduce aminte ce a suferit poporul nostru în cei o mie de ani de urgisită iobăgie.

Un glas (în centru): Iobăgimea a fost egală! Alexandru Vaida: Pofțiți și cetiți cartea lui Ignatie Acsády, privitor la iobăgie și vă veți

convinge, stimați colegi, că, da, grea a fost situația iobăgimei în Ungaria, dar a fost o nimic toată, față de ce au avut de suferit Români din Ardeal.

Trec acum la concesiile puse în vedere de către d. prim ministru, dar înainte de toate voi arăta pe scurt starea faptică. Pe terenul instrucțiunii concesiile principale sunt, că va admite în executarea și interpretarea legii lui Apponyi o latitudine mai mare privitor la școlile confesionale, iar în școlile de stat ar admite și o validitate a limbilor nemaghiare, ca limbi auxiliare, până când, — o noțiune foarte vagă — copiii vor cunoaște deplin limba maghiară, ca apoi să-și continue studiile în această limbă.

Mulțumim de așa concesiie. Căci, în ce privește școlile confesionale, acei Români naivi, cari se alintă cu iluzii, se vor trezi dureros înșelați, că într-o bună zi se va vota și se va sancționa un proiect de lege, prin care se vor statifica deodată toate școlile. Iar atunci ce am câștigat, că ne putem mișca liber în școlile noastre confesionale?

(Scaunul prezidențial îl ocupă contele Ștefan Lázár.)

Nu putem suferi, ca statul să nu ne sprijinească pe terenul școlar, ci să sprijinească numai școlile maghiare, numai acestea să le mențină. Căci, dacă suntem cetățeni egali îndreptățiți, dacă ni se recunoaște dreptul limbii noastre, ca să figureze ca limbi auxiliare, trebuie să ni se recunoască și dreptul ca copiii noștri să se și poată cultiva în limba noastră. D. deputat Zoltán Désy din partea opoziției a desvoltat principiul foarte frumoase și tot așa și d. prim ministru, că adică, ce privește cultura, lor li-e indiferent că în ce limbă se face, cum va progresa în cultură acest popor, numai să progreseze în cultură, căci, după cum foarte corect a spus d. deputat Zoltán Désy, din punct de vedere mai înalt de stat lui îi este indiferent că Românul crede, că „acea cultură e specială a lui, pentru că știe foarte bine, și suntem deplin în clar, și eu dar și toți ceilalți conducători români, că această cultură, în sfârșit, va fi tot numai în folosul statului.

Dacă dnii conducători, atât opoziționali, cât și guvernamentali, așteaptă acest principiu, atunci așa cred, va veni și vremea când se vor convinge, că e o necesitate de stat, ca să i se dea copilului nemaghiar posibilitatea de a se cultiva, începând din școlile elementare până inclusiv la universitate și chiar în școlile de stat, în limba maternă. Pentru că, on. cameră, zădărnici veți voi dv. să-i dați o cultură maghiară. Dar contele Ștefan Tisza, când face concesiunea ca să se propună și limbile nemaghiare în școlile de stat, ca limbi auxiliare, nu are în vedere interesele poporului român, ci și atunci se gândește la maghiarizare, pentru că și până aci învățătorii inteligenți, au întrebuitat limba maternă a copilului, fără știrea inspectorului, ca limbă auxiliară, și prin aceasta au putut dovedi un rezultat mult mai mare în instruirea limbii maghiare. Ce privește cultura maghiară, și aceasta e încă fragedă, ca și cultura română, dar și în cazul dacă ar fi vorba nu de cultura maghiară ci de cea franceză, germană sau engleză, înzădăra voiți să ni-o acordați. E adevărat, că cultura noastră e încă în desvoltare, își trăiește abia anii copilăriei, dar ea se manifestă frumos și această cultură ni-e mai scumpă, decât orice altă cultură străină, pentru că ea e manifestarea vieții noastre sufletești, ea ne resfrânge viața noastră de sentimente.

Ce privește concesiunea ca limbile naționalităților să fie propuse în școlile medii ca studiile, ce se propun în locul limbii grecești, această concesiune e foarte seracă, foarte nemisemată și fără valoare. Căci, dacă suntem cetățeni egali îndreptățiți, așteptăm ca limba noastră maternă, cel mai scump tezaur al nostru, să fie recunoscută în patria noastră strămoșească și să nu se propună numai ca un studiu de a doua mână. Iar, când d. prim ministru amintește această concesiie — suntem convingși, fără intențiunea de a ne desprețui — președintele Academiei maghiare de științe spune că și aceasta e prea mult.

Au fost vremuri când Ungaria avea o altă

părere. A fost o vreme când concepția în chestia gimnaziilor n'a fost atât de sgârbită, cum e acum cea a dlui prim ministru, când dsa declară, fiind de o părere cu ministrul de culte și instrucție că, crede de o nenorocire și că nu aprobă să se înființeze și mai multe gimnazii nemaghiare, dar totuși fac acea concesie mare, ca să se asigure eventual un gimnaziu și jumătate pentru Români, respective guvernul se va gândi asupra acestui lucru.

Apoi, on. cameră, pentru aceasta a atăcat opoziția și presa pe contele Ștefan Tisza, iar aceasta țin de necesar să o subliniez.

Dacă paralel cu aceasta ne gândim, care a fost punctul de vedere a lui Francisc Deák în această chestie, ajungem la concluzii foarte interesante. Francisc Deák a spus în cameră, în 23 Ianuarie 1872 (cetește): „De ar fi în această țară 300 de gimnazii, de-ar fi atâtea, încât tot la 6 mile să găsești unul, în tot cazul e greu să promovezi civilizația, dacă în gimnaziul respectiv nu se face instrucția în limba aceluși ținut, sau cel puțin să se propună partea cea mai mare a studiilor în acea limbă. (Aprobări vii pe băncile deputaților naționaliști). Să ne aducem numai aminte, cât am avut de luptat, în etatea noastră de copil, pentru că trebuia să învățăm într-o limbă veche, moartă și să ne cugetăm, cât le-ar veni tinerilor noștri mai ușor studiul, dacă li s'ar propune în limba maghiară. Aceasta se poate spune despre oricare altă limbă a naționalităților.”

Apoi, continuă mai jos (cetește): „Peste tot, dacă am voi să câștigăm naționalitățile, aceasta o obținem nu prin maghiarizarea cu orice preț, ci prin aceea ca să-i facem să îndrăgească stările ungare. (Aprobări vii). Pentru noi două lucruri sunt clare. A-i nimici ar fi o barbarie nemai pomenită, (Aprobări vii) chiar și în cazul când ei nu ar fi atât de numeroși, din care cauză chiar e imposibil a-i nimici, iar să ni-i facem dușmani, nu e în interesul nostru”. (Aprobări).

On. cameră! Situația e aceeași și azi, cu deosebirea numai că Francisc Deák al zilelor noastre e dl. prim ministru contele Ștefan Tisza. Iar dacă facem o paralelă privitor la tradarea de patrie între Francisc Deák și contele Tisza, mi se pare că Francisc Deák de 298 și jumătate de ori e un mai mare trădător, pentru că el a voit să dea fiecărei naționalități 300 de gimnazii, câtă vreme Ștefan Tisza în sgârbenia lui, deabia concede un gimnaziu și jumătate.

On. cameră! Ce privește concesiile în chestiile administrative și justițiare, acestea nu sunt concesiile. Că autoritățile, necunoscând partida respectivă o altă limbă, decât numai cea românească, se înțeleg direct sau prin tălmăciu cu oamenii, e un lucru foarte natural, căci acesta e un drept care îl are nu numai orice cetățean maghiar, dar chiar și cei din China, și există acest drept de mii de ani, pentru că cu un om care nu știe altă limbă, numai în limba lui maternă te poți înțelege cu el.

Dar acest lucru nici nu-i așa de periculos, după cum se pare azi — și aș regreta foarte mult dacă și bărbații politici conducători s'ar lăsa influențați de direcția șovină, — căci, poftiți și luați în considerare că unitatea statului nu suferă doar nici o știrbire dacă și limba noastră va avea drepturi. Dovada cea mai bună în această privință e, ceea ce a spus și dl. prim ministru, că în diferitele comitate sunt diferite obiceiuri. Într'un comitat dela graniță, adevărat chiar într'un comitat foarte periclitat, afacerile se rezolvă în trei limbi, fără ca prin aceasta unitatea statului să fi suferit vre-o știrbire, sau ca din partea puterii de stat să fie expus persecuțiilor.

Aici vă prezint un act, care e un lucru de toate zilele, (cetește românește): „Din partea vicecomitelui comitatului Brașov. Invitare la ședința municipală ordinară de toamnă”.

Aceasta-i o invitare la adunarea congregațională, și tot așa se tipărește și programul, și în limba germană (cetește): „Pro vicecomite: Dr. Semsey Aladár, protonotar comit.” Așa e iscălită această invitare, iar eu cred, că cu toate acestea acest domn e un bun maghiar.

Iar, administrația în comitatul Brașovului e tot atât de bună ca și de pildă, în Făgăraș, unde stăpânește un spirit maghiar foarte rășboinic. (Sgomot).

Președintele: Rog liniște!

Dr. Alexandru Vaida: Iar, dacă mă opresc aci, trebuie să declar că greșeala privitor la administrația din Ardeal zace în aceea că se trimit acolo oameni tineri din Ungaria, cari n'au nici cunoștința necesară de viață, nu cunosc stările de acolo și nu știu nici românește. Aceștia au făcut tot posibilul în interesul salvării patriei și ce e mai ușor decât să-l joci pe patriotul și să salvezi patria. Rezultatul a fost, că în ținuturile, în cari generații întregi au trăit în înțelegeră, deodată s'a creat o chestiune de naționalitate, față cu care de sine înțeles prefectul a salvat statul maghiar.

Așa stau lucrurile în Făgăraș, unde înainte de venirea prefectului Széll erau stări cu mult mai bune, decum există azi, dar a stricat acolo și un anumit d. Darányi. Se pare că aceștia și-au știut câștiga mai ușor puțină protecție, decât vre-un om din Ardeal, cari de altcum — o spun aceasta chiar și maghiarii, vă rog interesați-vă numai — ies cu mult mai bine la cale cu Români, pentru că Maghiarul din Ardeal îi cunoaște pe Români, le cunoaște mai bine datinile și le și respectă aceste mai bine, decât acela, pentru care tot ce există acolo e străin și barbar, fiind învățat din copilărie cu un alt popor și cu alte datini.

De fapt chiar pentru aceasta suntem recunoscători guvernului, cum ne obligă și crearea episcopiei de Hajdudorogh, deoarece domniile aceștia în ținuturile unde până acum nu a fost pusă chestiunea de naționalitate, au ațâțat mișcarea naționalistă câștigând pentru partidul nostru o mulțime de aderenți.

Cât ce privește celelalte concesiile ale dlui prim ministru, sunt numai pseudoconcesiile, cari mai au și desavantajul că vor trece ani de zile până se vor putea introduce. Și mă tem că dacă dl. prim-ministru mai rămâne la guvern și ar voi să le introducă, va păți întocmai ca contele Apponyi, care referitor la aceasta spunea pe atunci în parlament următoarele (cetește):

„Concesiunea acestei latitudini, nu neg, dintre tovarășii mei de muncă dela minister, a căror opinie de altcum o ascultam cu plăcere, mulți nu o priveau cu ochi buni și a trebuit să lupt cu o mică revoluție parlamentară, a cărei origine o respectez, dar în cele din urmă totuși mi-am menținut latitudinea”.

Când un fost ministru recunoaște că au fost revoluții parlamentare și spune că le respectă originea, dovedește aceasta, încât mă indoiesc că pe viitor i-ar succede vre-unui guvern să pună în aplicare astfel de dispoziții, de cari dl. prim-ministru a pus în perspectivă.

În afară de aceasta dl. prim-ministru a mai făcut o declarație, care-i poate anula toate concesiile, intențiunile, când a spus că nu e aplicat să execute o lege sancționată, legea de naționalitate. Acum poftiți și închipuiți-vă că dl. prim-ministru, ori dl. ministru de instrucție dă un ordin ca outare ori cutare dispoziție să se execute într'un ținut locuit de naționalități. Atunci, cum a spus și st. coleg Désy și a aprobat și dl. prim-ministru, fiecare mic funcționar... (Mișcare la dreapta.)

Președintele (sună): Rog liniște!

Al. Vaida: ...se va crede îndreptățit să nu le execute, pentru că și aceste dispoziții ministeriale ar avea de scop ce se cuprind în art. XLIV din 1868; chiar acesta e pericolul că fiecare funcționar se crede personificația întrupată a ideii de stat maghiar și își va închipui că L'État c'est moi și din punctul de vedere maghiar fiecare e un mic Ludovic al XIV-lea. Ar fi fost bine dacă dl. prim-ministru s'ar fi decis să execute legea de naționalitate. Totuși ne-a făcut un serviciu bun declarând deschis și cinstit, că nu vrea să execute această lege, astfel cel puțin nu a asomns ca predecesorii lui, că nu respectează o lege sancționată.

Prin aceasta nouă ne-a făcut un serviciu foarte bun și practic. Deoarece în trecut de multe ori s'a întâmplat, că unii indivizi, cari umblau după carieră, au candidat, de obicei fără succes, în ținuturile locuite de Români, spunând că și ei sunt Români și că deosebirea între noi și ei e foarte mică: noi suntem mai proști, ei mai cuminiți.

Ei sunt cuminiți, pentru că se bazează pe legea de naționalitate și îi înșală pe Unguri, mer-

gând frumusețea înainte, pe când noi suntem răcați, cu noi guvernul nu stă de vorbă; ei pe legea de naționalitate vor merge foarte departe. Cu astfel de povești au aflat întotdeauna surzile naive. Bine înțeles că au contribuit și celelalte mijloace de a convinge: banii, presiunea cum uzul general în țeara noastră la alegeri, astăzi unii și-au și ajuns scopul. Cazuri de acestea sunt imposibile pe viitor. Atunci când va pași cineva ca guvernamental, va trebui să o spună pe față că sunt român dar pășesc cu program guvernamental — astfel nu va avea de a face cu postulatele națiunii române.

Dl. prim-ministru nu a recunoscut legea de naționalitate, astfel nici nu mă pot lega de aceea și voi merge ca un simplu particular cinstit al guvernului și nu voi minti în dreapta și stângă nici voi storcea acele simțăminte, cari sunt stimate la toate națiunile — numai ca să exploateze și simțămintele maghiare deopotrivă.

Președintele: Il rog pe d. deputat să se rețină dela astfel de expresii față cu deputații colegi ai lui. (Aprobări din dreapta. Voce la mijlocul aripei drepte: Vorbește despre candidați!)

Alexandru Vaida: Cer scuze, eu vorbeam despre candidați; eu am avut astfel de contra-candidați.

Dar în viitor astfel de seduceri la alegeri vor mai fi posibile, pentru ce îi sunt foarte recunoscător dlui prim-ministru.

Intreb. on. cameră, ce și e aceea idee de stat? M'ar obliga foarte mult, ori cine ar fi acela, care mi-ar da o definiție clară și la înțeles a acestei idei, pentru că până acum noi nu o putem înțelege.

Dr. Iosif Ajtay în cartea lui „A nemzeti ségi kérdés” în capitolul „A Magyar Társadalom tudományi Egyesület nemzetiségi értekezlete erdményének összefoglalása” se ocupă cu chestia aceasta și a mai scris o broșură din însărcinarea societății „Társadalomtudományi Egyesület” care poate fi numită evanghelium de maghiarizare. Aceasta-i o carte foarte interesantă. În această broșură autorul a constatat (cetește): Străduințe de rasă în viața modernă de stat sunt în două direcții. Una e direcția de asociare, unificare, de concentrare condensată, când o rasă alcătuitoare de stat se străduiește în semnul puterii să contopească din punct de vedere al limbei și rasei, celelalte rase al statului. Aceasta direcție o numim străduință națională”.

Intreagă cartea se ocupă, ce tratament să li se aplice naționalităților, împrietenind societatea maghiară cu ele și acordându-le formal concesiile, dar aceasta numai pentru ca apoi în alte privințe cu atât mai cu putere să facă progrese maghiarizarea. Aceasta e scrisă isteț și cu multă rafinerie, dar ideea aceasta de stat e în plină contrazicere cu concepția lui Francisc Deák și cu toate explicările cari a avut bunăvoința primul ministru să ni le dea, și chiar cu acele, cari le-am auzit din partea opoziției, căci cu toții accentuiază, că nu voiesc să ne maghiarizeze.

Se poate on. cameră, că Ajtay nu e competent, să dea o astfel de părere în chestia aceasta, deși el a scris cartea din însărcinarea Societății de știință, a cărei președinte dacă nu mă înșel, e contele Iuliu Andrassy și la care sunt membri toți bărbații distinși ai vieții publice maghiare. Dar când iau pe rând toți celelalti factori culturali, de pildă consiliul regiolar cultural, cum a vorbit contele Mihail Károlyi în adunarea generală a acestui consiliu; dacă văd, că și în alte părți, de pildă cum a vorbit Coloman Széll în adunarea Societății de maghiarizare de dincolo de Dunăre, observ că toți acești bărbați accentuiază direct că scopul final al ideii naționale maghiare e maghiarizarea. Se dă expresiune la ideea cum sunt de pildă cele cuprinse în următoarele (cetește): „că din punct de vedere al binelui comun cât bine rezultă, dacă în întreagă țara se folosește și se rezolvă toate afacerile numai într-o limbă; că prin aceasta părțile țării se închiagă și mai strâns, iar locuitorii sunt legați de olaltă și mai tare prin iubirea frățească, despre aceasta se poate convinge ușor fiecare, iar având în vedere pilda Francezilor, Englezilor și Rușilor, le veți afla acest lucru de foarte natural”.

Acest principiu l'a profesat și împăratul Iosif II în patenta lui din 14 Mai 1787. Acest

principiu l'au adoptat dela împăratul Iosif II și societatea maghiară, mai cu seamă sub conducerea lui Eötvös și Weselényi, acest principiu a stăpânit de atunci până în zilele de azi în viața publică și politică maghiară și aceasta e cu ce noi nu ne putem împăca. Dar baronul Iosif Eötvös s'a convins că e un lucru periculos a te aseza pe o astfel de bază, pentru că nu duce nici când la scop. În cartea lui despre chestia de naționalitate el scrie (citește): „Să luăm, că am câștigat tot ce doresc membrii partidului dela putere: parlament a cărui majoritate să aibă o ingerință nemărginită în hotărârile privitoare la afacerile țării, o administrație care e organizată în baza celui mai rigoros principiu de centralizare, dar majoritatea parlamentului ia o atitudine pentru supremația naționalității maghiare, iar administrația se va folosi în acest scop de întreașă puterea de care dispune cea mai perfectă construcție administrativă. Și ce vom câștiga?”

Putem ajunge, ca să împiedecăm libera mișcare a naționalităților în comune și în comitate, să le amuțim cuvântul, ce atât de mult înspăimântă acum pe unii și pe alții, putem ajunge, ca concentrându-se toată instrucțiunea în mâinile statului să o folosim pentru dezvoltarea limbii noastre, dar ca diferitele naționalități din țară să-și peardă conștiința individualității lor, ca să nu se însuflețească pentru naționalitatea lor, asta nu se poate ajunge pe această cale, întocmai cum nu au ajuns acest scop nici alții, cari aceleași mijloace le-au folosit față de naționalitatea maghiară. Rezultatul nu poate fi altul, decât că mișcarea, pe care o facem să dispară dela suprafața vieții noastre publice, să-și exercite cu atât mai adânc influența și acea antipatie, care există acum în contra limbii maghiare, se va întoarce în contra statului maghiar, în contra patriei și a unității de stat”.

Nu voi mai continua, cu toate că este foarte interesant pasajul următor, vă recomand cu toată căldura acest prețios op, voi mai ceti numai pasajul din urmă, care sună astfel: (citește) „Față de această primejdie și la rezolvirea acestei mari probleme e trebuință de alte remedii, de alte principii. Un singur principiu cunoaștem, care corăspunde importanței acestei probleme și acela este ca să satisfacem exigențele juste ale diferitelor naționalități din patrie și astfel să înlăturăm cauzele, cari au produs această mișcare”.

Vedeți, domnilor, ce mare deosebire este între această concepțiune și între aceea a lui Iosif Aitay, ce mare este deosebirea între concepțiunea noastră și cea a opoziției și ce mare este deosebirea între concepțiunea noastră și cea a dlui conte Ștefan Tisza. Am auzit aci o adevărată prelegere dela stimatul nostru condeputat Ferdinand Juriga asupra întrebării că ce este națiunea și ce este naționalitatea și asupra acestei chestiuni a apărut un studiu admirabil în „Pester Lloyd” din condeiul stimatului nostru condeputat Emil Neugeboren.

Eu nu sunt iurist, ca cei mai mulți membri ai acestei camere, așa că eu, nefiind iurist, mă simțesc într'adevăr amuțit, când vreau să-mi formeze o idee despre aceea, ce este națiunea și ce este naționalitatea, ce este ideea de stat maghiar; nu pot afla cărarea, care m'ar scoate din acest labirint așa că eu cu mîntea mea de neiurist am ajuns deja la acel rezultat, că pe baza aceasta este absolut imposibilă o înțelegere câtă vreme nu se vor crea noțiuni clare, precise, căci lipsește baza, pe care noi ne-am putea așeza cu deplină sinceritate.

Mai există încă și o altă mare greutate, de care se isbește făptuirea păcii și asta este tonul obișnuit în camera ungară, unde suntem expuși insultelor chiar numai pentru motivul, că suntem Români și nu suntem unguri. Eu știu că presidiul își face totdeauna datorița, intrucât adevărat este o puțință. Dar ca noi să duelim? Sunt între noi, ce e drept, patru bărbați cari s'ar putea duela, dar în sfârșit noi nu suntem măștri de scrimă, ca să fim angajați neconținți la așa ceva.

Este absolut eschis și aceea, ca să ne tot certăm prin ziare, să desmintim neconținți. În presa maghiară suntem expuși zilnic la invective. E lucru firesc, că d. ministru-președinte nu ia prea tragic lucrurile acestea. Dar dacă e vorba de

pace, atunci toți maghiarii cari au oarecare influență asupra presei, sunt chemați să-și facă datorița în privința asta.

Ce grozăvenii s'au scris din prilejul atentatului dela Dobrițin, nu le cetesc, nu voi să abuzez de răbdarea Onoratei camere, dar am aci spre pildă numărul din 25 Februarie al ziarului „Magyarország”, în care se scrie că o împăcare între ideea națională română și între naționalismul român este imposibilă.

Asemenea primarticolul ziarului „Budapesti Hirlap” din 26 Februarie spune, că mișcarea valahă și conducătorii Valahilor sunt responsabili pentru asasinatul ce s'a întâmplat la Dobrițin. Articolul ziarului „Pesti Napló” din 26 Februarie susține cu toată hotărârea că urzitorii asasinatului sunt Români. „Pesti Hirlap”, acest mare maestru (Haritate), aci totuși trebuie să mă opresc și vă cer atențiunea la caracterizarea ușurinței, cu care tractează asemenea chestii grave aceia, cari speculează masele cetitorilor și nu-și bat capul cu aceea, ce pagubi enorme pricinuesc astfel țării. „Pesti Hirlap” într'un număr al său spune, că individul Cătăraș, care este acuzat că ar fi trimis bomba, a pertractat cu noi deputații, cu episcopii etc. Asta s'a desmintit, că anume nu poate fi vorba decât de indivizi, cari într'adevăr trec pe aici și cari nu atentează numai la buzunarele deputaților români, ci și la acelea ale deputaților unguri, dacă se poate.

Dar asta nu jenează pe „Pesti Hirlap” și în numărul său din 27 Februarie în primarticol scrie următoarele: „Ziarele au adus la lumină, că cei doi atentatori înainte de săvârșirea crimei au avut contact cu bărbații fruntași români din Ungaria, cu membrii comitetului și cu episcopii români, ba au primit dela aceștia ajutoare bănești. Nu am cetit nicăiri, că vre-unul dintre domnii români, cari au avut contact cu atentatorii, în Budapesta, să se fi anunțat la judecătoria spre a fasona. Declarații în corespondențe litografiate nu pot înlocui instrucția judecătorească. Ori sub domnia lui Ștefan Tisza membrii comitetului român nu pot fi ascultați ca martori? La mare au mai ajuns din mila Domnului”.

Să mai vorbesc despre „A Nap”? Sub titlul „Bomba dela Dobrițin” scrie că Români nu vreau să arunce în aer numai reședința dela Dobrițin, ci Ungaria întreagă, pretutindeni și totdeauna au lucrat cu ecazită. (Mișcare.)

On. cameră! Astfel se face opinia publică, din asemenea imponderabili se produce sentimentul comun.

Să nu credeți, că iau lucrul prea tragic. Dar, credeți, vă rog, nu despre aceea e vorba, că eu ca agitator spun, poftiți numai să agitați, ci vreau să spun, ce este de făcut, ca să se producă un alt sentiment comun, căci până atunci în zadar vom vorbi despre pace. Asta pe mine nu mă alterează, firește, căci între asemenea circumstanțe eu îmi petrec mai plăcut vremea la un svart, dacă cetesc asemenea murdării la adresa mea, căci nu mai sunt copil, nu le iau în serios, și când am isprăvit cu acestea articole crunte, atunci simplu întorc foaia și cetesc spre pildă în „Pesti Hirlap”: „Două baronițe caută cunoștința a lor doi domni mai în vârstă. Pe adresa: Prietenele la poșta principală”. Ori (citește): „O doamnă creștină, încântătoare, blondă, de 21 de ani, caută cunoștința unui domn creștin distins de vârstă mijlocie. Cer epistolă serioasă, cu iscălitură. La administrație sub deviza: nu-i aventură”.

Ori iau spre pildă ziarul „A Nap”. Ziarul acesta, cum ar zice baronul Iosif Eötvös fierbe zilnic de patriotism și pe pagina ultimă află 3—4 inserțiuni, unde oameni tineri caută prietene mai în vârstă. Voi ceti numai două (citește): „Care damă mai în vârstă ar scoate din încurcătura bănească momentană pe un domn mai tânăr. Scrisoare la administrație cu adresa: Gardist 23”. Încă numai una: „Aș implini toate poftele unei dame zdravene, moderne și molete. Sunt cavalier. Discreție asigurată, interes material eschis, deviza: Specialité!” (Haritate).

Să nu credeți, că iau lucrurile acestea tragic, căci acestea inserțiuni sunt lupanarii zilnice în aceasta foaie. Până când însă publicul va fi amăgit în felul acesta, până când cercurile conducătoare nu se vor hotărî să

schimbe acest sistem, nu poate fi vorba despre vre-o pace definitivă.

On. cameră! Nu voiesc să abuzez de paciența camerei și astfel numai o singură chestie mai vreau să relevez și anume că nouă pretutindeni, în presă, în literatură, în viața publică maghiară, în expunerile contelui Albert Apponyi, ni se spune mereu, că noi Români nu suntem element alcătuitor de stat.

On. cameră! Sunt dator să protestez în contra acestei afirmațiuni, căci datele statistice dovedesc că în veacul trecut Maghiarii au fost în minoritate față de nemaghiari și tocmai la periferiile cele mai expuse am locuit noi Români. Diplomele nobilitare, pe cari le-au primit Români începând dela Ludovic cel Mare nu le-au primit pentru motivul, că doară nu și-ar fi făcut datorița privitoare la apărarea țării.

Grănițerii generații întregi s'au luptat sub steagurile habsburgice pe toate câmpiile de luptă ale Europei apusene și au apărat patria aici acasă și strămoșii noștri iobagi au susținut țara aceasta cu bani și cu soldați și zău nu știu, ce soarte ar fi avut țara aceasta, dacă aceștia nu și-ar fi luat partea lor cu toată cinstea în acele lupte, cari au susținut statul. Ioan Huniade, Matia Huniade, Paul Chinezul au fost români — asta e constatat și nu cred ca cineva s'o tragă la îndoială — zău acești Români au fost susținătorii acestui stat și în timpul lor ei au fost bărbații ei cei mai mari, căpitani ei cei mai viteji.

E deci foarte regretabil, dacă un fost ministru de culte nu ne consideră ca element susținător de stat, ci ne socotește ca un element parazit ori ca venituri. Recomand în atențiunea domnului conte Albert Apponyi cartea lui Benedek Elek: „Istoria națiunii maghiare”, care a apărut în editura librăriei Lampel Róbert tocmai pe timpul, când contele Apponyi era ministru de culte. La pagina 42 a acestei cărți se poate citi: „Când la știrea, că Mohamed al II-lea a luat Constantinopolul, Europa întreagă se umpluse de groază că dânsul acum pleacă a cuceri lumea creștină, iarăș numai dela Huniade se aștepta respingerea Turcilor. Și bărbatul mare a uitat supărarea personală ce i s'a făcut și el singur a oferit 10.000 de soldați pentru apărarea patriei. Dintre magnați abia câțiva i s'au alăturat”. Și poporul român n'a fost element susținător de stat?

Înainte de a termina, dați-mi voie să fac câteva observări.

Ieri contele Mihail Eszterházy a cetit aici dintr'o carte, pe care a scris-o d. deputat Farkas Pál despre chestia română. Eu nu vreau să discut acum, nu vreau să arăt cu câtă superficialitate e scrisă cartea aceasta. D. deputat Farkas Pál a constatat deja, că cele susținute acolo despre Ștefan C. Pop nu sunt adevărate. E cert deci că dânsul n'a consultat în chip suficient datele, de cari s'a folosit. D. Farkas Pál n'a crezut însă de cuviință să rectifice și datele referitoare la Iuliu Maniu. Poate nu i-a venit aminte. Sper însă, va recunoaște, că a greșit. Îndată după apariția acelei cărți s'a dat o rectificare în ziarul „Az Ujság”, în care s'a dovedit cu documente, că nu banca Patria, ci banca din Blaj a avut vina, care pe nedrept i s'a atribuit lui Iuliu Maniu.

Șt. C. Pop: E bărbatul cel mai desinteresat. Alexandru Vaida: Aștept deci dela loialitatea dlui deputat Farkas Pál, că va constata aceasta și-i atrag atențiunea asupra declarației apărute în „Az Ujság”.

Toate acestea însă sunt chestii de calibrul mic. Marea chestiune este: putem noi să fim maghiarizați ori ba? Dacă se poate, atunci societatea maghiară și statul maghiar trebuie să facă tot ce se poate, pentru ca să ne maghiarizeze, căci asta e o ambiție foarte firească, dacă se poate duce la bun sfârșit. Dacă însă nu se poate, atunci forțarea maghiarizării este de-a dreptul sinucidere și produce în nemaghiari cel mult sentimentul, că dacă e vorba de peire, să perim totii, să periiți și voi Ungurii și să perim și noi Români.

Căci, on. cameră, avem deja experiența din atâtea state. Acolo e cazul Polonilor, ce a amintit deja și un domn coleg deputat guvernamental, când puternicul stat german cu 65 milioane de

Locuitori n'o poate scoate la cale cu 3 milioane de Poloni. Dacă au ajuns la oarecari rezultate prin colonizări, asta nu va să zică germanizarea tuturor Polonilor.

Acolo e soarta Polonilor din Rusia, pe cari nici de cum nu i-au putut rusifica, dar a succes să-i facă cei mai mari dușmani ai Rusiei, cari abia așteaptă momentul când se vor alia cu dușmanii externi în contra patriei lor. De altă parte iată pilda Polonilor din Austria, cari sunt cei mai credincioși supuși ai Austriei și iată pilda Elveției, unde cele trei naționalități trăiesc în cea mai prietenească înțelegere și unde la tot cazul ar fi privit ca nebun vre-un bărbat de stat francez care ar spune că el vrea să înfruntă ideea de stat francez ori invers. Aceștia nu doresc să se alăture nici la Franța, nici la Italia, nici la Germania, ba dimpotrivă între Germanii din Germania și cei din Elveția există chiar un fel de antagonism.

Politica ungurească are posibilitatea să urmeze ori pilda Rusiei ori pilda Elveției, unde chiar și Ladinii se bucură de desăvârșită libertate în ce privește cultura limbei lor.

Ideea democratică nu se poate duce la izbândă în Ungaria. Nu se poate nădăjdui, că în țara aceasta se vor produce alte raporturi, câtă vreme nu va fi rezolvită chestia naționalităților. Asta este premisa democrației. (Adevărat! Așa-i, în centru), asta este fundamental, fără de asta nici visa nu putem de democrație. (Adevărat! Așa-i, în centru). Nu eu o spun asta, ci o spune un bărbat politic mult mai expert, o spune contele Andrassy Gyula, care în congresul de constituire a partidului constituțional a zis următoarele: „Nu este stat în Europa apuseană, în care guvernul să aibă atâta putere, în care guvernul să poată strica ori ajuta atât de mult cetățenilor și, durere, nu este stat, unde guvernele să fi admis că pot abuza de puterea lor, ca în Ungaria”, — bine înțeles și guvernul, din care făcea parte contele Iuliu Andrassy.” Simțesc de mult defectul, că dezvoltarea noastră a fost unilaterală.”

„Lucruri mari au pricinuit această unilateralitate; tocmai pentru aceea a putut să fie atât de desăvârșită, atât de primejdioasă, pentru că existau motive firești, cari au produs această dezvoltare unilaterală. Aci-i înainte de toate primejdia naționalităților. De frica ei societatea maghiară a accentuat multe legi voince, au acceptat puterea prea mare a guvernelor, de care ca națiune iubitoare de libertate, totdeauna s'ar fi ferit”. — Nu trebuie deci ca eu să dovedesc, că pentru libertățile publice ungurești și pentru națiunea maghiară nu există o primejdie mai mare, decât nerezolvirea chestiei naționalităților.

Dacă deci nu putem fi maghiarizați, atunci nu rezultă altceva, decât că în cele din urmă se vor afla bărbați politici maghiari, — nu cred ca acela să fie contele Ștefan Tisza, căci generația noastră de mult va fi în mormânt atunci, când antipațiile, prejudițiile și ura seculară vor înceta întru atâta, ca împăciuirea să se poată înfăptui — cari vor duce la bun sfârșit chestia asta.

Dar și până atunci, pentru că să se oblească calea, la asta, așa cred, nu numai contele Ștefan Tisza se va angaja, dar vor face-o aceasta și mulți dintre aceia, cari se află acum în contrarietate cu dânsul. Căci soarta așa drege lucrurile, cum a pățit spre pildă Farkas Pál, căruia acum i-e rușine de cartea sa, deși o apără aci în fața parlamentului. Se prea poate deci, că odată chiar acei domni, cari acum combat pe contele Ștefan Tisza, vor fi chemați să ne facă concesii mult mai mari, decât acelea, pe cari ni le oferă azi contele Ștefan Tisza. (Strigăte din dreapta: Pentru putere!) Căci niciodată nu se poate ști, că oare prânzul, pe care cineva și-l'a pregătit, el îl va gusta ori altcineva căruia i s'a părut proastă gustare.

V'aș recomanda din acest prilej. — căci e foarte actual — opul lui Jászai Oszkár „Formarea statelor naționale și chestiunea de naționalități”, căci cartea aceasta n'a fost întipărită cu acel interes, de care este vrednică. Opul acesta se ocupă foarte temeinic cu chestia de naționalități și se conduce de punctul de vedere, singur corect, că adevărată democra-

zarea țării e imposibilă, câtă vreme chestia de naționalități nu este rezolvită.

E curios fenomen, că individualitatea lui Jászai Oszkár în viața publică maghiară este o apariție tot așa de particulară, cum a fost în trecut Mocsáry Lajos și cum este în zilele noastre Désy Zoltán. Oameni adevărați, cari nu numai au curajul să-și formeze convingerile lor proprii și să le propage în public, ci cari posed și răbdarea și iubirea de cauză, ca prin muncă îndelungată să aprofundeze chestiunea.

Sunt dator a constata, că acuza dlui Polónyi, că noi am fi răspuns totdeauna cu pumnalul aceluia cari s'au interesat de adevărurile noastre naționale. Căci niciodată poporul maghiar n'a fost mai mulțumitor față de vr'un bărbat politic maghiar, precum a fost poporul român față de Mocsáry Lajos. (Așa-i! în centru). Intocmai o dovedește și pilda lui Désy Zoltán, care un an și jumătate a fost prefect la Dej, față de care totdeauna am avut cea mai mare simpatie, eu, ca și alții. Pentru ce? Căci nici nu l'am cunoscut ca prefect, decât numai din vorbele președintelui partidului meu, Dr. Teodor Mihali și din spusele și simpatiile poporului român. Dar poporul nostru și azi binecuvântă pe prefectul Désy Zoltán, căci omul acesta cu inimă cinstită s'a interesat de soarta poporului român. Pentru aceea îl și stimez. (Aprobări în centru). Tot astfel între scriitorii maghiari nu există azi bărbat mai popular decât Jászai Oszkár. Ce e drept, nu-i acceptăm toate tezele, și vedem, că nici dânsul nu este lipsit cu desăvârșire de șovinismul maghiar, dar totuși dânsul este pionierul unei dezvoltări viitoare pacifice.

On. cameră! Dacă noi nu putem fi maghiarizați, atunci trebuie să primim aceste teze și trebuie să ne câștigăm în interesul susținerii acestui stat așa, ca atât noi, cât și poporul, să nu simțim puterea de stat ca un dușman, să nu simțim numai povara și greutatea statului numai pentru motivul, că suntem Români, ci să-i simțim binefacerile și egalitatea de drepturi, ca să putem trăi aci viața noastră națională asigurată prin instituții. (Aprobări în centru). On. cameră! E regretabil, că stimatul domn deputat Polónyi Géza pe de-o parte spune, că pe panslav îl poți recunoaște de acolo că are oare perie de dinți în straiță, pe de altă parte tot atunci se dă de mare prieten al lui Bobrinski și declară, că el se va oferi țării și va face politică rusofilă. (Ilaritate). Dvoastră aici râdeți, dar să știți, că asemenea vorbe, cari se rostesc aci în parlament, pot să producă la periferii impresia, că într'adevăr ar fi foarte bine să mai facem și nițică rusofilism pe lângă republicanism. Sunt autorizat din partea colegilor mei ca în numele partidului național român să protestez în contra unor asemenea păreri. (Aprobări vii).

Căci pot să fie între noi cele mai mari deosebiri politice, putem să discutăm aci, poate să lupte fiecare pentru adevărurile sale până la ultima răsuflare, dar într'o privință, așa cred, interesele noastre sunt identice și aceleași interese de existență leagă poporul român de cel maghiar acum, ca și în trecut. (Aprobări). Încă înainte cu 70 de ani, în 1844, a accentuat baronul Nicolae Wesselényi, că cea mai mare primejdie, ce poate da peste poporul maghiar întocmai ca peste slavi: este primejdia muscălească. Și această primejdie, de atunci, în loc să scadă a crescut și există și azi. Tocmai pentru aceea e mare ușurință a rosti asemenea cuvinte tocmai în parlamentul ungar (Așa-i!), căci nu este numai interesul maghiarimei și a românimei, dar este chiar în interesul Slavilor locuitori în Ungaria, este interesul nostru al tuturor, ca să ne alipim Germaniei. Nu pentru că ne-ar primejdi panslavismul, căci panslavism în înțelesul de până acum al cuvântului nu există, nu primejdia panslavă, ci primejdia panrusă ne amenință. În fața acestei primejdii noi totți, Maghiari, Români, Slavi, asigurarea viitorului nostru trebuie s'o căutăm în puterea Germaniei. N'o putem accentua asta destul de des atât în convorbirile noastre private, cât mai ales aci în sala legislației. (Aprobări)

Sunt dator să mai constat și aceea, că nu se poate pertracta cu un popor decât numai prin reprezentanții săi, fie aceia ori deputații dietali, ori membri ai comitetului, și este o curioasă pace aceea, care vrea să excludă pe deputații români, care vrea chipu să se împace cu poporul ro-

mân dar așa, ca poporul să nu-și poată alege deputații din voință liberă. Nu despre noi e vorba, on. cameră, viața noastră trecătoare e foarte scurtă și mandatul acesta într'adevăr prinde jertfe mult mai mari, decât să ni se pară de dorit a ajunge deputați. Dar, on. cameră, câtă vreme poporul român nu va fi reprezentat aci în cameră prin alegeri libere, conducerea lui o va avea, ca și azi, comitetul național.

Ceeace privește viitorul? noi suntem convinși că pentru toate suferințele de veacuri are să ne răsplătească viitorul. Suntem convinși, că dacă trecutul a cerut dela noi jertfe, dacă pentru noi ziua de azi e luptă, viitorul va aduce învingerea noastră. Această convingere ni s'a întărit și prin mărturisirea contelui Berchtold, cel mai competent factor al monarhiei, făcută în cadrele expozeului său din delegațiuni, că adevărată pacea dela București pentru aceea nu poate fi durabilă, deoarece în Macedonia nu sunt nici acum împlinite justele pretensiuni naționale. Și când am citit acest discurs, nu numai conducătorii români, nu numai preoții și intelectuali noștri, dar chiar și țărânii noștri au zis, iată o nouă viață răsare în monarhie, căci marele cancelar a declarat, că în Macedonia trebuiesc împlinite pretensiunile aceluia, cari încă nu sunt mulțumiți.

Și asta înseamnă, că nici în monarhia noastră nu mai este departe timpul, când și noi Români vom primi cel puțin atâtea drepturi, câte primesc malisorii. Și conștiința aceasta ne va da putere, ca să continuăm lupta noastră ca și în trecut în cale constituțională, cu arme legale. Și ne pare nespuse de rău, că atunci, când Albanezii au primit un stat, domnul ministru președinte a pertractat cu noi despre un gimnaziu și chiar atunci noi împreună cu domnul ministru președinte suntem expuși celor mai grave atacuri din partea opoziției. Prin asta se dovedește, că solul nu este încă copt, că e lipsă încă de multă muncă, din partea dumneavoastră și din partea opoziției, tot așa din partea noastră, ca să se pregătească terenul priincios, pe care să se poată înfăptui pacea sigură și dăimuitoare. Tocmai fiindcă sunt convins că această chestiune nu se poate rezolvi decât numai pe temelii asigurării instituționale a existenței naționale a poporului român primesc propunerea iubitului meu amic, coleg deputat și președintele partidului meu Dr. Teodor Mihali.

Cursurile „Asociațiunii” din Sibiu.

— Dr. Iancu Nistor. —

Conferința dlui Dr. Iancu Nistor, profesor de universitate la Cernăuți, nu ne-a adus numai un savant, spre a zugrăvi trecutul și viața fraților din Bucovina. Tânărul profesor din țara făgilor nu se zăvoarește în cabinetul său spre a face pură erudiție, în vreme ce streinii hrăpareți încearcă a desființa acest colț de pământ moldovenesc, bogat în amintiri istorice. Asentea unui apostol al neamului românesc din Bucovina, D. Sa, a venit în mijlocul nostru, pentru de-a aduce omagiu de recunoștință fraților din Ardeal, cari și-au avut partea lor însemnată la deșteptarea conștiinței și plămădirea culturii naționale de acolo. E firesc ca evocând pilda înaintașilor noștri, cari și-au făcut a două patrie un oraș de pe malurile Prutului, să străbată aceasta distanță destul de mare, pentru de-a renoi legăturile, ce existau între noi. De aceea a fost excelentă impresia, ce a produs-o atunci, când, pășind în fața publicului sibian, a spus, că probează sentimentul unui om, care se întoarce la leagănul din care au pornit strămoșii lui și-și revede plaiurile, unde au rămas frații lui mai mari.

De fapt, d. I. Nistor, ne-a înfățișat tabloul clar al situației create fraților din Bucovina, în toate fazele de evoluție ale vieții lor. Despărțită de trupul Moldovei, aceasta țară murdă deja de vechii Domni moldoveni — „a făgilor”, ajunge sub stăpânirea Austriei. În cei dinți ai face progrese destul de frumoase sub administrația militară. Când însă împăratul Iosif al

tează Bucovina la Galiția, făcând din ea o circumscripție a acestei provincii cu populație polonă și ruteană, frații noștri de acolo prind a simți primejdia mare, ce-i amenința. Atunci începe mundația ruteană printr'un complex de împrejurări prielnice, pe cari d. Nistor, le arată în amănunte cu multă exactitate împreună cu motivele de ordin economic și politic, cari i-au determinat pe Ruteni să-și părăsească Galiția lor și să se încuibe în Bucovina noastră. Așa am ajuns, că astăzi numărul populației rutene întrece numărul locuitorilor români din Bucovina. Pe timpul anexării ei la Austria Bucovina avea 70,000 Români și numai 15,000 de Ruteni. Cu deosebită pricepere a analizat apoi d-sa latura politică a istoriei fraților noștri din Bucovina, indicând curente, ce se manifestă la ei până în ziua de astăzi. Schița scurtă ce a dat-o despre desvolțarea bisericii din Bucovina, ajunsă acum obiect de exploatare pentru streini, a avut pentru noi un deosebit interes, deoarece ea frământă și astăzi pe frații bucovineni și de altfel în istoria luptelor bisericesti din Bucovina întâlnim adeseori numele mitropolitului Șaguna, care făurise un frumos plan de unire între noi și Români de acolo.

Foarte interesantă a fost reprivirea făcută de d. profesor Nistor asupra relațiilor politice, bisericesti și culturale ale Românilor din Ardeal cu Bucovina. Deja pe timpul anexării la Austria erau în Bucovina cam la 5000 familii române din Ardeal cari s'au așezat acolo, venind din diferite părți ale Ardealului. Intr'o consemnare din 1778 s'a păstrat și numele acestora, precum și localitatea de unde au emigrat. După cât știm noi consemnarea aceasta nu e tipărită încă. Ea prezintă o importanță deosebită nu numai prin împrejurarea, că ne-a păstrat originea Ardelenilor așezați în Bucovina, ci și prin faptul, că poate servi drept dovadă pentru păterea emisă deja de Barițiu, care spunea că în veacul XVIII foarte mulți Români ardeleni au emigrat în țările românești. Istoricii unguri și sași, cum se știe, susțin tocmai contrarul, afirmând că în veacul XVIII numărul Românilor din Ardeal a sporit prin dese emigrațiuni făcute de Români din ambele țări românești. Legături mai strânse politice nu s'au putut încheia între noi. Totuși memoriul înaintat în Februarie 1849 de Șaguna și fruntașii Români din Ardeal și Bucovina, împăratului, spre a uni pe toți Români de sub sceptrul său și a lua titlul de Mare Duce al Românilor, ne dovedește că s'au făcut încercări și în aceasta privință. Dacă aceste nu au fost încoronate cu succes, înalta înțelepciune politică a lui Șaguna sprijinită de frații Hurmuzachi și alți fruntași din Bucovina, au voit să dureze altă punte între noi, care putea să fie mai trainică, decât cea politică: unirea bisericască. Ambitia episcopului Hacman a împedecat-o însă și pe aceasta. O deosebită mențiune a făcut d. Nistor despre reprezentanții Ardelenilor, cari au lucrat și lucră în Bucovina pentru a răspândi cultura românească: Budai Deleanu, Aron Pumnul, G. Bogdan Duică și Sextil Pușcariu. Presei noastre din Ardeal frații bucovineni au să-i mulțumească interesul deosebit, ce-l manifesta față de cauza Românilor din Bucovina, cari neavându-și ziarul lor până nu de mult, se foloseau de coloanele gazetelor noastre pentru a face propagandă politică. Tributul de recunoștință ce-l dătoresc Bucovinenii fraților din Ardeal încep a-l plăti prin interesul, ce-l manifestă și ei pentru cauza noastră națională, așa încât de-acum să sperăm — zice d-sa — că unirea sufletelor, ce trebuie s'o legăm și s'o întărim, nu va mai fi împedecată nici prin piscurile Carpaților noștri și nici prin vre-o altă putere.

Am admirat în expunerile dlui prof. Nistor calmul omului de știință, armonia desăvârșită

a formei și a materiei și claritatea concluziilor sale. Putem felicita pe frații din Bucovina, că au un astfel de apostol.

Sallust.

Telegrame primite noaptea.

Doi deputați sași și-au dat demisia din partidul muncii.

Budapesta, 21 Martie. — Ieri la încheierea discuției asupra chestiunii românești a luat cuvântul și deputatul sas Wilhelm Kopony, care a atras atențiunea guvernului asupra situației șvabilor din Banat. Deoarece primul ministru i-a dat un răspuns jignitor, iar ceilalți deputați sași au declarat că nu se identifică cu el, deputatul Kopony azi a demisionat din partidul guvernamental. Cu el deodată se va retrage și deputatul Rudolf Brandsch, care și până acum a fost cel mai intrasigent printre sași.

Consiliu de miniștri.

Budapesta, 21 Martie. — Aiz seara la orele 6 a avut loc un consiliu de miniștri, sub președinția primului ministru contele Ștefan Tisza. La consiliu au luat parte toți membri guvernului. S'au discutat chestii administrative curente.

O importantă discuție publică a chestiei românești în Oradea-mare.

Budapesta, 21 Martie. — Filiala societății „Társadalomtudományi Egyesület” din Oradea-mare aranjează în 28 și 29 c. o discuție a chestiei românești. Oratorii principali sunt profesorul Apáthy, Jászi Oszkár și d. Vasile Goldiș. Vor lua parte la această discuție Désy Zoltán, Mártonffy, Molnár Imre, Pauker Pál, Agoston Pál etc.

Societatea din Oradea-mare și împrejurime — după cum se anunță — arată un interes mare față de discuția, căreia i se atribuie o foarte mare importanță pentru lămurirea relațiilor dintre Români și Maghiari.

Legea nouă de presă intră în vigoare.

Budapesta, 21 Martie — Noua lege de presă desbătută și primită în parlament și în camera magnaților, a fost acum sancționată de Majestatea Sa și în primele zile ale săptămânei viitoare va apare în „Monitorul Oficial”, după care va intra în vigoare.

O critică oficială a politicii de colonizare.

Budapesta, 21 Martie. — Directorul domeniilor statului Csernovics Diodor din Arad a trimis un raport despre raportul de proprietăți din teritoriul de sub sfera lui de activitate. În raportul acesta numit „Cartea galbenă” se face o critică foarte nefavorabilă politicii de colonizare. Cei 9000 de coloniști maghiari din Caraș-Severin — se spune în raport — sunt constrânși să emigreze deoarece mor de foame. Români în urma mișcării naționaliste s'au întărit economiceste în ținuturile aceste.

Raportul lui Csernovics Diodor nu va fi tipărit, din cauza criticii nefavorabile. Unui ziarist din Budapesta i-a succes însă să câștige acest raport și publică introducerea din el într'o revistă din Budapesta.

Maxim Gorki amenințat cu deportare în Siberia.

Petersburg, 21 Martie. — Marele scriitor rus Maxim Gorki sosit în Rusia de puțină vreme, a fost pus sub acuză de blasfemie din partea Sinodului. Această vină dovedită după legile rusești se pedesește cu deportare în Siberia. Vestea a pricinuit senzație în toată lumea. Literatura se agită pentru achitarea marelui scriitor.

Intrevederea dintre împăratul Wilhelm și regele Italiei.

Roma, 21 Martie. — În 24 c. împăratul Wilhelm se va întâlni în Venetia cu regele Italiei Victor Emanuel. Presa italiană îi atribuie o mare importanță acestei întrevederi. Regele Victor Emanuel va călători la Venetia însoțit de ministrul de externe, iar Wilhelm va fi însoțit de secretarul Jagov.

Dna Caillaux interogată.

Paris 21 Martie. — Astăzi după amiază dna Caillaux, ucigașa redactorului Calmette, a fost dusă la ministerul de justiție, unde i s'a luat interogatorul. Criminala plângând și-a năvăstvit viața, iar despre soțul ei, fostul ministru, a declarat că-l știe ca pe un om cinstit, îl iubeste, drept aceea atacurile aduse lui de ziarul „Figaro” au enervat-o peste măsură, încât în primul moment nu și-a putut da seama de gravitatea faptului.

INFORMAȚIUNI

Arad, 21 Martie 1914.

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță: ploaie, schimbarea temperaturii.

Prognostic telegrafic: ploaie, vreme rece.

Temperatura la amiază a fost: 9.9 C.

Ultima conferință publică din ciclul de conferințe ținute în sala de gimnastică dela școala civ. de fete din Arad se va ținea astăzi la 5 ore p. m. Va cânta corul elevelor școlii civ. de fete sub conducerea dlui prof. T. Lugojan; dl prof. Silviu Besan va citi de s p r e f e m i n i s m și se va declama din Coșbuc și Iosif.

Achitarea profesorului Dr. Nicolae Bălan.

Din Sibiu ni se scrie: Joi în 19 l. c. s'a ținut pertractarea procesului de agitație, ce i s'a făcut distinsului profesor Dr. Bălan din Sibiu. Ne aducem aminte cum astă toamnă ofițerul de artilerie dela honvezi, un anume Schröder István, a arestat pe dl Dr. Bălan, fără să aibă nici un motiv pentru aceasta. De atunci s'a făcut cercetare de două foruri, de către comanda militară și de către poliția de graniță. La pertractarea de astăzi toate fasiunile luate de acești domni împotriva dlui Bălan s'au dovedit false. Nici un martor nu a putut mărturisi nimic în contra acuzatului, astfel încât în cele din urmă însuși procurorul a fost silit să-și retragă acuza. Ofițerul, care în loc să-și fi văzut de treabă, a ținut să dea expresie și în fața tribunalului sentimentelor sale patriotice, a rămas dezolat în fața sentinței aduse.

Publicul din Sibiu se bucură în unanimitate de achitarea dlui prof. Bălan, prin care însuși tribunalul a arătat, cât de condamnabilă și pripită a fost procedura voinicosului honvéd, care va trebui, să-și capete pedeapsa pentru insultele aduse unui om pacinic.

Presa franceză și d. A. D. Xenopol. Alegera dlui prof. A. D. Xenopol de membru al Institutului Franței, e salutată de presa franceză cu o rară simpatie.

„La Figaro” scrie din acest prilej între altele următoarele: „Alesul, d. Demetrie Xenopol, fost avocat și magistrat, e profesor de istorie la universitatea din Iași. E încă în vie memorie succesul ce l'au avut acum doi ani acele

„KRISTÁLY”
FABRICĂ DE SPĂLAT CU ABURI
GLUJ (KOLOZSVÁR).

Pachetare gratuită.

La lucrări de peste 10

coroane, expediarea se

face franco. (Kl 1548-52)

Curățire și vopsire chimică
de haine în orice culoare.

Călcare lucie de gulere. Coman-
dele din provincă se execută repede.

conferințe ținute la Sorbona și la Collège de France, despre teoria și principiile fundamentale ale istoriei. Acest distins savant a scris peste 60 de opere și articoli de revistă, în franceză, și la 1901, Academia de științe morale l-a ales membru corespondent la Iași.

Alegerea lui de membru asociat străin al acestei academii, nou omagiu pentru meritele sale de savant și literat, va fi primită cu bucurie, nu numai de lumea academică, ci de întreaga societate franceză și românească, unde dovezile de caldă simpatie între cele două țări s'au multiplicat și s'au manifestat de curând la București și în alte orașe românești, cu ocazia călătoriei și conferințelor mult aplaudate ale dlui Lacour-Gayet...

Louis Blériot la București. Aviatorul francez Louis Blériot a sosit alaltăieri la București venind din Sofia unde a fost invitat să organizeze serviciul aeronautic al armatei bulgare.

L. Blériot care a vizitat capitala României, a venit să reîntorcă vizita colegilor lui dela „Liga națională aeriană”.

Pentru monumentul lui Vlaicu. Bihoreana 200 cor.; Episcopul Dr. Dem. Radu 33 cor.; Dr. Coriolan Pap 20 cor.; Dr. Demetriu Kiss 10 cor.; v. d. J. Vajna 10 cor.; Dr. Nicolae Zigre 10 coroane; Lucreția Zigre 10 coroane; Dr. Savu Marta 10 cor.; Dr. Teodor Popa 10 cor.; Dr. Aurel Zigre 10 cor.; v. d. Aurella Vulcan 5 cor.; Dr. Teodor Prodanovici 5 cor.; Dr. Sever Andru 5 cor.; Dr. Ioan Boros 5 cor.; Iosif Diamandi 5 cor.; Dr. Aurel Lazar 5 cor.; Marcel L. Jourca 5 cor.; Dr. Demetriu Mangra 5 cor.; Dr. Grigorie Egri 5 cor.; Aloisju Nyistor 5 cor.; Vasile Popovici 5 cor.; Andrei Horvath 5 cor.; Dr. Vasile Chirvai 5 cor.; Samuil Ciceronescu 5 cor.; Dr. Florian Stan 5 cor.; Petru Pantea 5 cor.; Gh. Tulbure 5 cor.; Augustin Magyar 5 cor.; Petru Tămăian 5 cor.; Dr. Micula 5 cor.; Mihail Pavel 5 cor.; v. d. Catinca Păsie 4 cor.; Valeriu Mureșan 4 cor.; Ioan Genț 3 cor.; Dr. Iustin Ardelean 3 cor.; Ioan Hosszu 3 cor.; Gavril Maros 3 cor.; Petru Popescu 3 cor.; Nicolae Sabo 3 cor.; Georgiu Papp 3 cor.; v. d. Gabr. Dr. Popovici 2 cor.; Dr. George Roxin 2 cor.; Dr. Iustin Anca 2 cor.; Ioan Comanici 2 cor.; Dr. George Mate 2 cor.; Ioan Pap 2 cor.; Dr. Nicolae Popovici 2 cor.; Dr. Bolchas 2 cor.; Dr. Nicolae Regman 2 cor.; Suci 2 cor.; Ludovic Vida 2 cor.; Dr. Victor Bolchis 2 cor.; N. N. 2 cor.; N. N. 2 cor. v. d. Mariți V. Babi 1 cor.; Valeria Giurdariu 1 cor.; George M. Pteancu 1 cor.; Ioachim Marta 1 cor.; George Morariu 1 cor.; Antoniu Popoviciu 1 cor.; Ionel Urdea 1 cor.; Cornel Pușcașiu 1 cor.; Romul Capra 1 cor.; Samuil Szabo 1 cor.; Ioan Csösz 1 cor.; Ioan German senior 1 cor.; Ștefan Peter 1 cor.; Ioan German 1 cor.; N. N. 1 cor. La olaltă 500 cor. *Văluți Kiss. Viorica Pop.*

Mare catastrofă în Venetia. Alaltăieri seara la orele 6 s'a produs aproape de Lido o catastrofă pe mare, care a costat viața a peste 50 de persoane. Un torpilor care mergea cu mare viteză s'a ciocnit și a tăiat în două un vaporas cu peste 70 excursioniști, în majoritate străini veniți în Venetia. Vaporasul s'a scufundat imediat, dintre excursioniști abia vre-o câțiva au putut fi salvați, aproape toți răniți. Au sosit mai multe vapoare în ajutor, cari până noaptea târziu au pescuit cadavrele.

Astăzi s'a scos de sub apă vaporasul, în cabinele căruia s'au aflat încă o mulțime de morți striviți până la nerecunoaștere. Venetia s'a îmbrăcat în doliu, căci o astfel de catastrofă de multă vreme nu s'a pomenit.

Conferințele societății „Foyer” la Paris. Din Paris ni se anunță că d. Lacour-Gayet a ținut Mercuri în eleganta sală a soc. „Foyer” din strada Rameau, o conferință sub titlul „La frații noștri Români. Impresiile unui conferențiar”.

Încă plin de amintirile proaspete ale strălucitei primiri ce i s'a făcut zilele trecute în București, d. Lacour-Gayet a vorbit cu căldură despre Români, despre România, etc.

Conferința a fost prezidată de d. Paul Déchanel președintele camerei franceze, iar d. Al. Lahovary a onorat-o cu prezența sa.

Un mare număr dintre cele mai distinse personalități literare și politice ale Franței, precum și un mare număr de Români au luat parte la această manifestație vibrantă de înfrățire a celor două popoare.

Noul șef al statului major al armatei bulgare. După cum se anunță din Sofia, generalul de divizie Penew a fost numit șef al marelui stat-major al armatei bulgare.

Accident aviativ. Ieri căpitanul Andrei făcând în Sevastopol un sbor, a căzut și a murit la moment.

Rechemarea generalului Eydoux. Din Paris se anunță că generalul Eydoux, șeful misiunii militare franceze în Grecia a fost rechemat în statul major și a fost numit comandant al corpului 12 de armată în Nantes.

Onorariile din America ale lui Caruso. Enrico Caruso a făcut cu Metropolitan Opera din New-York un nou contract, după care pe viitor va primi 12.000 mărci pentru fiecare ieșire pe scenă. Acesta e cel mai mare onorar ce l-a primit până acuma vr'un cântăreț. După vechiul său contract cu Metropolitan Opera, Caruso primea pentru fiecare seară 10.000 mărci.

O statistică interesantă. Iată o statistică interesantă a emigranților din Austro-Ungaria, care în anul trecut s'a urcat la 400.000 suflete. În Prusia au emigrat 330.000, în Saxonia 50.000, în Germania de sud 50.000, în România 14.000, în Danemarca 8.000, în Suedia 2.500, în Franța 3.000, în Elveția 1.000.

Presa germană și conferințele societății „La Foyer” ținute la București. Presa germană pare neliniștită din cauza conferințelor ținute în România de societatea „Foyer”.

Contele Reventlow vorbește în „Deutsche Tageszeitung” despre această chestiune spunând:

„Deși situația actuală din România merită toată atențiunea, nu avem nici un motiv să fim pesimiști, deoarece politica Germaniei și excelențele ei relațiuni cu România îi aduc aminte că pentru ea e mult mai avantajos să mențină relațiile intime cu tripla alianță decât cu Rusia sau Franța.

Apropierea României de tripla alianță înseamnă pentru ea o situațiune preponderantă în Balcani, forță și independență secundată de prietenia tuturor.

Alipirea de Franța și Rusia înseamnă tot-mai contrariul.”

Tarif pentru „loopind the-loop” aerian. A te da peste cap în aeroplan este acum în Anglia, sportul „clasic” prin excelență.

Doamnele din înalta societate și soțiile financiarilor, își dispută în așa mod locurile, în aceste aeroplane, încât aviatorii au stabilit un tarif special.

Se poate face a singură dare peste cap cu 1250 lei; dacă se cer mai multe, atunci se va face o reduțiune oarecare.

Suma se achită dinainte.

Aviatorii englezi sunt oameni politici.

Soarta unui general rus. Ziarele din Petersburg anunță că generalul Stoessel a fost atins de paralizie generală.

Stoessel a fost în timpul războiului cu Japonia, comandant al cetății Port-Arthur.

După câteva asalturi desperate ale Japonizilor, Stoessel a predat cetatea. După încheierea păcii, el a fost dat judecării și condamnat la moarte. Tarul l'a grațiat de pedeapsă și Stoessel trăia în ultimul timp în mizerie.

Un caz curios de imbecilitate senilă. Scriitoarea engleză Miss Steel, dorind să viziteze insula Jamaica, era pe punctul de a debarca la New-York, când poliția americană interveni, împiedecându-o de a pune picior pe pământul Republicii, sub pretextul că ea ar suferi de imbecilitate senilă. Miss Steel cere acum ca guvernul american să-i prezinte scuzele sale pentru această ciudată primire.

O bibliotecă ce costă 7 milioane și 500 de mii de franci. La New-York s'a vândut frumoasa bibliotecă Devonshire, conținând cele mai rare și scumpe edițiuni din operele lui Shakespeare și ale lui Bacon, cu 7 milioane și 500 de mii de franci.

Asasinat sau apărare. Cu cinci gloanțe de revolver dna Caillaux a înțeles zilele acestea să-și apere nu atât situația soțului ei, cât căminia ei.

Răposatul director al ziarului „Figaro” a căutat ca prin ori și ce mijloace să scoată din viața politică a Franței pe un om pe care, zic unii, el îl credea nedemn de a conduce destinele republicei, pe un om pe care el îl ura de moarte, zic alții.

Un întreg serviciu de spionaj îl servea pe Calmette ca să poată afla cel mai mic detaliu dubios din viața lui Caillaux pentru ca să-și poată alimenta campania ce o ducea prin ziarul său.

Și când isprăvise cu denunțarea legăturilor ce Caillaux avea cu finanța franceză, a început cu chestia faimosului proces de milioane și apoi prin diferite mijloace și-a procurat corespondența intimă a lui Caillaux cu soția lui înainte de a fi căsătorii.

Orece ar fi conținut acele scrisori, ori că cuprinsul lor s'ar fi întors în contra vietei publice a fostului ministru de finanțe, puteau să fie date la lumină?

Ce, dacă impozitul pe venit pe care Caillaux l'a făcut să cadă, apărându-l, și dacă multe din actele publice au intrat în convingerea intimă a lui, nu avea dreptul să-și împărtășească credințele lui?

Calmette care cunoștea toate dedesupturile vietei politice din Franța, nu știa foarte bine, că nu numai Caillaux a fost silit să creadă un lucru și să facă altfel de cum îi dicta conștiința?

Și poate chiar el ca director de gazetă de câteori n'a fost silit să scrie și să semneze articolele din care el nu împărtășea nici o iotă?

Și atunci dacă acesta a fost sistemul de apărare în contra lui Caillaux, se mai poate zice că toată această campanie a fost pornită în interesul public sau numai din ură personală?

Când pentru satisfacerea acestei uri nu te oprește nimic, când treci și peste legăturile sfinte ale unei căznicii neluând seama dacă ea va fi distrusă, gestul dnei Caillaux este un asasinat sau este mijlocul desperat al unei femei ce-și apără interiorul și fericirea căznicii ei?

Jurații Senei ne-o vor spune.

Tratamentul tuberculozei prin aplicarea razelor X. Ziarul „Times” scrie că doctorul Manoukain, a făcut la Petersburg, o comunicare studenților în medicină, cu privire la rezultatele remarcabile pe cari le-a obținut tratând tuberculoza și alte boli, prin aplicarea razelor X. Se zice că și Maxim Gorki datorește însănătoșirea lui acestui tratament. Prin comunicarea făcută doctorul Manoukain a arătat cazuri de hemoptizie pe cari le-a vindecat tot prin această metodă. Opinia medicală așteaptă cu nerăbdare și interes rezultatele observațiilor de clinică ce se urmăresc în prezent.

3200 de pescari înecați. Din Odesa vine știri că înaintea uraganului de acum câteva zile 10 mii de pescari din Astrahan erau în largul mării. Dintre aceștia numai 800 s'au înapoiat, 3200 cadavre au fost aruncate de valuri în celoralți li s'a pierdut urma.

Cultul artei la curtea regelui Carol. Profesorul Dr. Pauker a ținut în Viena în sala „Urania” o conferință despre „Cultul artei la curtea regelui Carol”.

La conferință au asistat d. și dna Mavrocordat, membrii legațiunii românești, colonia română și câteva persoane din înalta societate vieneză.

În prima parte a conferinței oratorul a făcut o scurtă descriere a vietei regelui de când a venit în România. A spus că regele chiar de la început și-a consacrat activitatea progresului României, și numai după ce țara era în înflorire și bunăstare s'a dedicat și cultului artelor.

Conferențiarul arată apoi toate operele de artă începute de regele Carol.

În a doua parte descrie castelul Peleş și camerele lui de artă însoțite de proiecțiuni. Conferința a fost mult aplaudată.

Devotamentul japonez. În timpul recente și teribilei erupțiuni a vulcanului Sacurasima, un vapor sosi ca să dea ajutor locuitorilor dintr'un sat de pe țărm. Cum auziră fluierul vaporului salvator, locuitorii săriră în luntre și porniră în larg spre vasul care le aducea mântuirea. Se urcară pe bord și se văzură scăpați de primejdie. Mulțumind marinarilor, le spuse însă, în acelaș timp că învățătorul satului n'a vrut să vie cu ei și a rămas la școală. Mai mulți marinari se coborâră pe uscat și riscându-și viața se duseră să caute pe învățător. Il găsiră, dar numai cu forța îl putură smulge de acolo și scăpă de o moare sigură. Învățătorul nu voia să părăsească școala pentru că pe păreții ei era atârnat, între hărți și diferite tablouri didactice și portretul împăratului. Păzitor al imaginii oficiale se consideră ca un preot căruia i se încredințase spre păstrare un depozit sacru și prefera să moară decât să-și părăsească postul. Și se supuse voinței marinarilor salvatori numai atunci când odată cu ei, luară din perete și tabloul cu portretul împăratului.

Cocoasa fericii! De 20 de ani, William Kahler, bătrân cerșetor, cerșetorea în străzile din San-Francisco, dormea sub poduri și mânca bucățele de pâine asvârlite de prin case și restaurante. Zilele trecute, frigul era particular de viu și un sergent de stradă din spirit de caritate, conduse pe William la postul de poliție cel mai apropiat.

Acolo, chestie de obicei: cerșetorul fu bătut. (În San-Francisco, cerșetoria, cel puțin pe calea publică, e interzisă).

Dar, în timp ce un agent îi trecea mâna pe cocoasa lui William, el dădu de ceva tare.

William fu desbrăcat și polițiștii descoperiră că cerșetorul e drept cu un I, iar cocoasa e un aparat în zinc. Mai mult încă: aparatul era o cutie și înăuntrul ei s'a găsit o sumă de 58,000 franci în aur și bancnote.

S'a mai găsit în această cutie, un livret de bancă, din care se dovedea că William avea depuși la bancă suma de 118.000 lei...

Divorțul dela curtea suedeză. Ducele de Sudermania, fiul regelui Suediei, a înaintat regelui cererea de divorț dela soția sa Marea ducesă Palowna din cauza incompatibilității de caracter.

x În atențiunea bolnavilor! Balsamul Mittelmänn pentru stomac încetează în scurtă vreme lipsa de apetit, înmuierea scaunului, durerile de cap, cărceii de stomac, arderea de stomac, apoi tot felul de boale de intestine, luând de 3-ori la zi, înainte de mâncare, câte-o lingură cafea. Prețul 2 coroane. Pregătește și expediază: Eugen Mittelmänn, farmacie la „Leul de aur” în Ungvár, str. Nagyhíd-u. (MI 1621)

x CINE MERGE LA BUDAPESTA cu afaceri ori să facă cumpărări să se adreseze cu încredere dlui L. Olariu, funcționar în minister. Dsa a deschis un birou de informații pentru Românii din provincie ca să-i scape din mâinile agenților lipuitori.

Cine vrea să-și cumpere motoare bune, ori vr'o moară ori alte mașini, să se ferească de agenți, și să-i ceară sfatul dlui Olariu. Cine are ceva de vânzare, cine are vr'o rugare către ministeriu, cine are lipsă de împrumut etfin, cine are orice altă afacere în Budapesta să-i scrie dlui Olariu căci va fi îndreptat spre bine și va primi deslușiri corecte.

La dorință trimite gratuit planuri de mori, cataloage de motoare și de alte mașini. Adresa: L. OLARIU, Budapesta II. Margit körut 11. (A 1833—10).

x Nadler és Dr. Schönfeld fabrică de orologe pentru turnuri, Budapesta VIII. Prater 9.

O recomandăm în atenția On. public cetitor. Această firmă, după cum suntem informați liferază cele mai perfecte oroloage pentru turnuri, cu preț redus bisericilor și comunelor. Trimite om de specialitate pentru luarea măsurilor necesare pe cheltuiala proprie. Ia garanție pentru oroloagele liferate. Lămuriri și catalog trimite gratuit celor ce se refer la acest anunț din ziarul nostru. (N 42)

Mulțumită publică.

Rugăm pe aceasta cale pe toți acei prieteni și cunoscuți, cari cu prilejul trecerii la cele eterne a neuitatei mele soții, respective mult iubitei noastre mamă au ținut să ne aline durerea prin participarea în persoană la înmormântare, ori adresându-ne cuvinte de mângâiere, să primească sincerile noastre mulțumiri.

Curtici, la 21 Martie 1914.

Corneliu Mladin și familia.

ROMONIA

Bursa de cereale din Budapesta.

(După 50 kgr.)

— 21 Martie.

Grâu pe Aprilie	12.49
Grâu pe Maiu	12.42
Grâu pe Octomvrie	11.25
Secară pe Aprilie	9.66
Secară pe Octomvrie	8.65
Ovăș pe Aprilie	7.53
Ovăș pe Octomvrie	7.73
Porumb pe Maiu	6.72

Dela Banca Generală de asigurare.

Arad, 21 Martie.

Din bilanțul Băncii Generale de Asigurare de pe anul de curând expirat 1913, vedem, că această bancă de asigurare a plătit în anul trecut peste 40.000 cor. pagube de foc (exact 40.150 coroane).

Interesându-ne mai de aproape de aceste lichidări de pagube, am văzut din mai multe epistole puse la dispoziția noastră, că banca noastră de asigurare, după constatarea exactă a pagubelor, le-a plătit imediat și foarte ușor, ba în multe cazuri le-a plătit, putem zice, cu mâna largă. Lucrul acesta îl aflăm de altfel astăzi după publicarea bilanțului, de foarte natural, deoarece banca noastră urmează o procedură foarte precaută în facerile sale și se acoperă pe de o parte prin reasigurări, de altă parte prin o defașare bogată de rezerve pentru pagubele de foc, așa încât cu ușurință poate suporta ori când despăgubiri cu mult mai mari. De prezent aflăm, că sunt în curs daune de peste 10.000 coroane, cari se vor plăti imediat, după cercetarea exactă și constatarea pagubelor.

Afară de pagubele de foc, vedem, că banca noastră de asigurare a avut și pagube de plată la asigurările de viață.

Mai de curând s'au plătit imediat după cercetarea și aflarea în ordine a documentelor, asigurare de 2000 coroane la erezii unui econom din

Șiștarovăț, care contractase abia cu un an mai înainte asigurare pentru caz de moarte.

Aflăm deci de potrivit să reproducem aici epistola de mulțumită a văduvei acelei asigurat din Șiștarovăț, mai sus amintit, lată-o în întregime:

„Onorată Direcțiune a Băncii Generale de asigurare, societate pe acții în Sibiu!

Dupăce prin chitanța subscrișă în fața forurilor oficioase am recunoscut deja primirea sumei de asigurare de cor. 2000, care mi-ați plătit-o pentru polița de asigurare contractată abia anul trecut asupra vieții bărbatului meu, Vă mulțumesc din nou pentru bunăvoința, ce ați arătat-o față de noi cu ocaziunea aceasta, stabilind în mod atât de binevoitor îndreptățirea noastră pentru această sumă rămân, cu distinsă stimă: Văduva A. C., Șiștarovăț”.

Publicăm această epistolă mai ales în interesul neamului nostru, care în mare parte se lasă încă și azi amăgit de răuvoitorii băncii noastre românești de asigurare și astfel nu se apropie încă de ea cu deplină încredere, ce o merită, căci de ex. până când Helvețienii această mică mână de oameni au plătit ca premii de asigurare în anul 1911 peste 106 milioane de franci, în acelaș timp noi abia ne reprezentăm cu peste 300 de mii, deci noi Românii ar trebui să cultivăm asigurările de multe sute de ori mai intensiv, pentru ca să putem ajunge pe Helvețieni.

Bibliografie.

A apărut:

„Stenograful Român” revistă redactată de Nicolae Benchea, cu următorul sumar:

N. Benchea: Un cuvânt. — Un stenograf: Stenografia. — (Trei stelute): Ce limbă a adoptat și întrebuintează stenografia Gabelsberger. (Trei stelute): Despre stenografie și necesitatea ei. — (Trei stelute): Părerile oamenilor mari asupra stenografiei. — (Trei stelute): Charles Dickens despre stenografia engleză. — V. Vlaicu: Cei trei dușmanii ai stenografiei. — Stenograful român: Calitățile prin cari excelează sistemul lui Gabelsberger. — Anastase Ionescu: Despre principiul artei stenografice.

Știri. —

București. Atelierele grafice „Macăra” societate anonimă. Redacția și Administrația: București strada Puțul de Piatră No. 6. Abonamentul pentru Ungaria pe un an 12 lei. Apare de două ori pe lună cu excepția lunilor de vacanță.

Această revistă a dlui N. Benchea, care e prima de acest fel la noi, a venit la timp. Cunoștințele stenografice, în străinătate au câștigat un vast teren; ele sunt căutate pretutindeni de înfrigurarea modernă, care în toate funcțiunile pretinde cea mai mare celeritate. Nu va trece vreme multă și stenografia va cuceri și la noi teren.

Revista dlui Benchea va avea tot sprijinul publicului, cunoștințele stenografice fiind de natura de-a creia avantajii în lupta pentru existență.

Recomandăm această revistă, cu deosebire studenților dela liceele noastre, cari vor avea mult folos cunoscând stenografia.

POSTA REDACȚIEI.

E. C. Bocșa. Adresa cerută e Sinaia, România.

Redactor responsabil: Constantin Sava.

Instiințare.

Aduc la cunoștința on. public, că mi-am amplificat atelierul de croitorie cu un magazin de haine gata pentru băieți și copii și cu mantale de tranzițiune și mantale de gumă. — Prețuri fixe convenabile, serviciu prompt. — La dorință în provincie trimitem mustre.

Hi 1879

Roagă binevoitorul sprijin

Hirsch Antal

croitor domnesc

ARAD, Andrásy-tér 22.

CONCURS.

„NĂDLĂCANA”

instituit de credit și economii societate pe acții,
în Nădlac (Nagy-lak comitatul Csanád).

Pentru ocuparea unui post de oficiant și a
două posturi de practicanți la „Nădlăcana” in-
stituit de credit și economii în Nădlac se publică
concurs cu termin până la 5 Aprilie st. n. 1914.

Reflecții au de a cunoaște limba română
și maghiară și să dovedească că au absolvat
vre-o școală comercială.

Cei liberi de miliție și cu praxă sunt preferiți.

Reflecții să-și formuleze pretenziunile de
salar și să se pronunțe când pot ocupa postul.

Directiunea

instituitului de credit și economii
„Nădlăcana”

Na 1956—3

Aduc la cunoștința On. public, cumcă mi-am
deschis

cancelaria advocațională

în Aradul-nou (Ujarad) str. Rákóczy Nr. 140.

Ti 1964—3

DR. IOAN TRIPA,
advocat

La institutul nostru află aplicare momentană

un practicant

absolvent de școala comercială.

Dela concurenți se cere să fie deplin sănă-
toși și cu atragere pentru afacerile comerciale,
deoarece practicantul va fi ocupat în mare
parte la secția de negoț cu cereale și moara
artificială.

Salarul se va staveri după aptitudinea și
practica de până acum a concurentului.

Documentele pentru dovedirea calificăției
și a practicii se pot trimite și în copie.

Hunedoara (Vajdahunyad) 18 Martie 1914.

„AGRICOLA”,

societate economică pe acții.

(A 1966—3)

Hunedoara.

E în interesul fiecăruia

că înainte de a-și cumpăra țesătură de sârmă,
țesătură pentru garduri site și matrate de sâr-
mă de oțel, să ceară prospect dela singurul pre-
parator de lucrări de sârmă

Fischer Testvérek

fabrică de țesătură de sârmă și țesătură pentru
garduri

Arad, József-főherceg nr. 8.

(vis-a-vis de biserica evang.), Vă veți convinge
că aici veți putea cumpăra cele mai bune și
mai ieftine țesături de sârmă. Fabrica: str.

Kossuth nr. 45.

(Fi 1866—25)

Bătăturile,

la 1917

scortosenia pielei, ur-
clorii de pe mâni și din
față încetează în decurs
de 1 zi dacă folosiți

„CANNABIN”

1 sticlă 1 cor., francată
1 coroaană 40 fil., 3 sticle
franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la pregăti-
tor: Dr. E. FLESCH, farmacie la „COROANĂ” la Győr

Uleiu de sămânță de
curcubetă (dovleac)
curată pentru masă. La
dorință se trimite mustră.

Lengyel Sándor és Társa
Pankota.

(Le 1969)

1 teglă cremă americană veritabilă	cor. 1.50
1 cutie pudră americană veritabilă	cor. 1.50
1 cutie săpun american veritabil	cor. 1.—
1 sticlă spirt petrolin Jenkey pentru păr	cor. 2.50
1 sticlă apă Pyrethoi Jenkey pentru gură	cor. 1.50
1 sticlă picuri americani veritabili pentru dinți	cor. 1.—
1 sticlă uleiu de știucă fără gust	cor. 2.—
1 sticlă spirt pentru reumă	cor. 2.—

Comenzile din provincie se execută prompt.

HARSÁNYI KÁROLY,

farmacie la „Ingerul păzitor” („Orangya”),

Budapesta, VII., str. Zugló nr. 16.

(E 1896—10)

Pentru sezonul de Paști și Rusalii!

Recomand depozitul meu bogat asortat în PĂLĂRII
de păslă, de pale, panama, florentine ș. a. CHIPIURI
de mătăsoasă, ștofa, șevlot și luster, ALBITURI, gulere,
mansete și batiste, cravate, bretele și jertele, UM-
BRELE și ploiere, PORTMONEIE și tabachere, GHETE
în chevraux, chevrett și box, MĂNUȘI de piele, glace,
sued și ață, colorii solide, în fazon modern și ex-
clusiv fabricate de rangul prim ș. a. Borsalino, Ita,
Hükel, Cooperativa, Pichler, Bossi și Böhm, —
Ioss & Löwenstein — Lichtmann și Manheim etc.
desfacere în engros și detalii dela calitatea cea mai
ieftină până la cea mai fină pe lângă prețuri mo-
derate și strict fixate. Rog sprijinul onoratului
public român în deprinderea mea, semnez

Cu deosebită stimă: (Ba 1918—15)

Joan Balint „János”

prăvălie de modă pentru domni și băieți

Timișoara-Fabric. — (Palatul orașului).

Pruni bosniaci

„Regina Balcanilor”, —
„Regina Bosniei” și —
„Țarul Dușan”.

ultol puternici, de doi-trei ani încercați în
Bosnia, varietățile cele mai nobile și cu po-
mele cele mai mari, oferă

Savo T. Kojdici

în Brčko (Bosnia).

Cunoscutul meu stabiliment de pruni
școala mea de pruni se găsește în cel
splendid ținut cu pruniște din Bosnia. Premiu
cu prima diplomă a guvernului țării bosnie-
herțegovinean, precum și la expoziția din 1896
dela Budapesta, în 1898 la Viena cu medalia de
argint, în 1900 la expoziția universală din Pa-
ris, în 1910 cu medalia de aur în Serajevo și
în 1912 în Brčko.

50 bucăți, ultol puternici, pe ales, de 3
cor. 50 ambalaj franco, gara Brčko (Bosnia)
Prune fine uscate în lăzi de câte 5
cor. 6.— dela Brčko.
(Ko 1841—20)

DE
vânzare

vre-o 20.000 buc. de

TRANDAFIRI

cu trunchiu înalt, excelenți
și cu prețuri foarte ieftine la

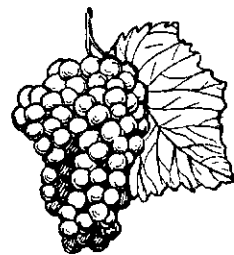
FISCHER & Co

pepinieră de pomi și ultol

AIUD.

Bo 1412

NAGYENYED

Sursa de cumpărare a

ultoilor lemnoase cu rădăcini

Berlandieri, —

Riparia Teleki

și alte soiuri de ultol noi

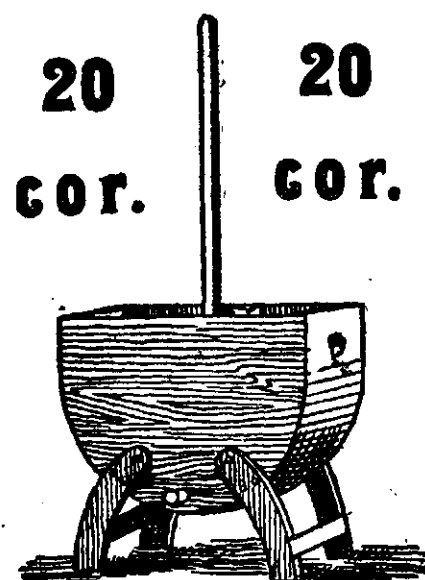
și mlădițe cu rădăcină, —

(Ke 1719)

Teleki Zsigmond, școală de vie în VILÁNY

(com Baranya).

Cereți marea noastră prețurent ilustrat.

20
COR.

20

COR.

Je 1876

PREȚUL 20 COROANE.

O mașină de spălat completă

E compusă din DOUĂ PĂRȚI: din COVATA
FRECĂTOR INTERN cu mecanism ușor
care și un băiat de 8—10 ani îl poate învăța
cămășii sau tot atâtea haine de spălat în decurs
de câteva minute sunt spălate. În decurs de
ceasuri se pot spăla atâtea haine câte
într-o zi 2—3 femei. Acest solu de mașină
spălat s'a vândut în mii de bucăți și s'a dovedit
a fi cea mai bună mașină de spălat, nu spăla
haina și n'o îngălbinește.

De vânzare la fabricantul:

JERGER JACAR

FABRICĂ DE MAȘINI DE SPĂLAT.

APATIN

(BĂCSKA)

Garai Károly

maestru de mobile de fer și aramă

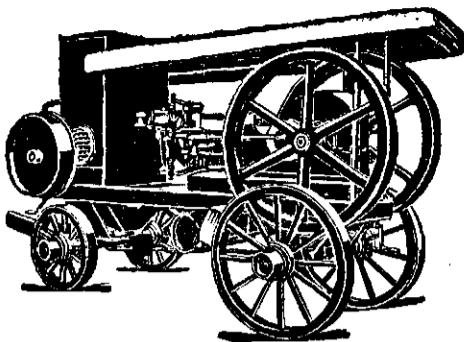
ARAD.

OFERĂ: mobile de fer și de aramă, matrașuri de sârmă, șezuturi de sârmă pentru trăsuri, paturi pentru copii și trăsuri pentru copii, garnituri de aramă, mese pentru spălat complete, paturi și matrașuri ce se pot strânge. Aranjamente pentru hoteluri și cafenele pentru spitale și institute.

PRIMESC spre executare orice lucrare în această branșă cu prufuri foarte convenabile. (Ga 1785)

Comandele din provincă se execută prompt.

Fabrică le motoare cu gaz în Drezda soc. pe acții mai înainte Moritz Hille.

Cea mai veche și mai mare fabrică de motoare cu gaz în germania-centrală.

Agentura principală: **KALMAR ERNŐ**, mașinist diplomat
BUDAPEST, VI, Podmaniczky-u. 4. Telefon 22-76.

Motoare în orice mărime. — Motoare cu benzină, gaz, petrol, oleu brut, gaz terestru, Diessel și absorbitoare. Prospecte și trimiterea inginerului la fața locului gratis. (Ke 1592)

Reparator-ul lui KRIEGNER

are efect sigur contra reumel, — podagrei, — ischiasului, — junghiurilor, — sfâșieturilor durerilor de spate, etc.

De decenii acesta s'a dovedit un medicament încercat de un efect neîntreout și, că el a ajutat câtorva mii de oameni, asta o dovedește numărul extraordinar de mare al scrisorilor de recunoștință și mulțumită.

In spitalul Rókus făcându-se încercări în 132 de cazuri, în 126 cazuri s'a obținut o vindecare deplină.

1 sticlă mică de Reparatör a lui Kriegner 1 cor., 1 sticlă mare 2 cor.; de vânzare în farmacie, dar fiindcă sunt și falsificări, e mai bine a se comanda cu poșta per ramburs 5 sticle 5 cor., sau 3 sticle mari 6 cor. franco exclusiv dela preparator:

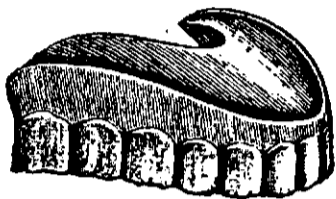
Farmacia KRIEGNER

BUDAPESTA, Kálvin-tér. — Le 1772

FELICIAN PAPP

DENTIST DIPLOMAT

Șimleul-Silvaniei (Szilágysomlyó), Arany János-utca 1.

Execută coroane de aur și platină, șiruri complete de dinți în cauciuc și celuloid, apoi dinți artificiali fără de pod și cari nu se scot din gură, foarte potriviți pentru a putea mânca pe ei și cari înlocuiesc deplin dinții naturali. Vindecă dinți și rădăcini bolnave, execută plombare de rădăcini cu aur, platină, argint, porțelan și cu cel mai nou dinți. Stelle cari pot fi schimbați, și cari se potrivesc și la poduri cari nu se scot din gură. Po 1802—15

RĂMĂȘIȚE DE STOFE

Le 1942

cari s'au aglomerat în magazinul meu, le vând sub preț, cu o reducere colosală. Aceste rămășițe de stofe sunt suficiente pentru haine întregi p. bărbați, pantaloni, paletone, costume pentru femei, jupoane etc.

Cereți mostre de rămășițe din stofe pentru BĂRBAȚI și FEMEI.

și le veți primi gratis și franco dela:

KARL KASPER fabrică de stofe INSBROK, 402.

FACETI O INCERCARE!

„CARNEVAL”

(scutit prin lege).

CEA MAI EXCELENTĂ SPECIALITATE de GUMĂ IGIENICĂ

Garantă pentru fiecare bucată.

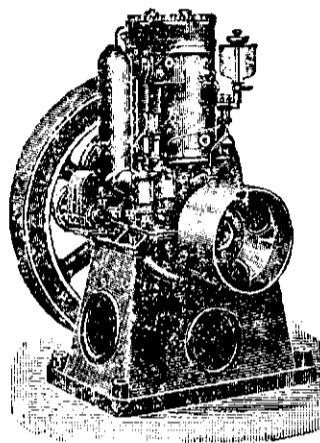
Prețul unei duzine în pachetare originală 6 cor.

De vânzare în centru, la:

Büchler Gyula

WIEN, VII., Keiserstrasse nrul 109.

Prețurile anguresc gratis (pentru o marcă de 80 fil. se trimite în plic închis). — Revanzătorilor li-se dă provizie mare. (Ke 1648)

Szegő

Ferencz és Tsa,

gépkereskedelmi vállalata

BUDAPEST,

V., Szabadság-tér 17.

(Tőzsdepalota).

Se 1822

AGENTIA PRINCIPALĂ în Ungaria a motoarelor cu ulei brut a fabricii de motoare sistem „Wotan” cu patru tacte a firmei MEX WIEDECK.

Cele mai noi stabilimente de motoare pentru absorbirea gazurilor și motoare-Diesel.

Garanța cea mai mare. Condițiuni favorabile de plată. Cereți catalog.

SPRIJINIȚI MESERIAȘII ROMÂNI!

Justin Ardelean

legător de cărți

Arad, Weitzer-János-u. 13.

Atelier mai bine aranjat în Arad pentru compactarea Evangheliilor și a altor cărți bisericești, cărți de legi, matricule, albumuri, măști, protocoale și toffelul de lucrări aparținătoare de branșă aceasta. (A 1692)

MAI NAINTE DE A CUMPĂRA

VIȚĂ DE VIE,

OLTOI DE VIE

VIN

pomi sau arbori de lux

(de înfrumșețat) cereți în interesul D-voastră cel mai nou catalog al nostru ilustrat, care conține multe lucruri folositoare p. oricine.

Adresa principală: **Szücs Sándor Fia**

pepinieri de oltai de vie și societate pe acții pentru producțiune de vinuri.

BIHARDIÓSZEG.

(Ke 1610)

PRIMA CUSĂTORIE ARĂDANĂ CU PUTERE ELECTRICĂ.

STERN CECILIA

magazin de haine pentru femei în ARAD, strada Forray nrul 2.

Rocuri de Uster în orice culoare cor. 12.—

Rochie engleză modernă ” 7.—

Halaturi dela 6 cor. în sus.

Se 1923

Talii moderne dela cor. 2-80 în sus.

Jupon fin de mătășă cor. 9.—

Jupon fin de cloth și Uster dela 3 cor. în sus.

Halat de crepon și delin dela 14 cor. în sus.

Mare asortiment de noutăți de primăvară, și anume: rochii, talii, halaturi, costume și rocuri de Uster și haine pentru copii, precum și albituri pentru femei. Șorțuri de Uster, cloth și de spălat.

Costume după măsură se execută în decurs de 6 ore, iar haine de doliu în decurs de 4 ore.

CEA MAI IEFTINĂ SURSĂ DE CUMPĂRAT.

Aduc la cunoștința

on. mușterii că

întreg asortimentul de

ghete Kobrak

le vând cu prețuri sub prețul de fabrică.

Priviți prețurile ieftine din galantare!!

FIȚI ATENȚI LA FIRMĂ!

Lányi Marcell

magazin de ghete

Arad, Str. Atzél Péter 1.

(La 1965—10)

Pictură pe sticlă și atelier mozaic

pentru biserici și alte feluri de clădiri.
Adjustare cu sticlă decorativă în stil ANTIC și
MODERN în cadru de ARAMĂ și PLUMB, cu
prețuri convenabile execută

RUHR és SPITZ

Budapest, VIII., Nap-utca 8 sz.

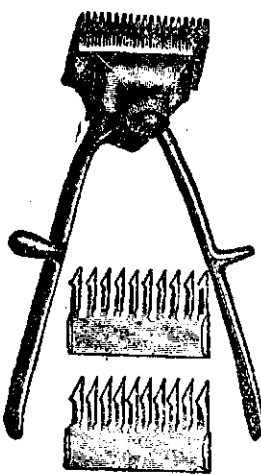
Proiecte și prospecte gratis.

(Ru 1929—60).

NU MAI ELIPSA

ca să tunzi părul ciasuri întregi cu ajutorul foarfecilor și al piaptânului. *Fiecare econom* poate comanda pe o carte postală pe seama familiei

Mașina de tăiat părul Solingen

pregătită din cel mai bun oțel. Foarfecile mașinilor noastre nichelate sunt ascuțite și ciselate cu mare îngrijire și astfel să și expediază, alăturându-se la o mașină și un piaptân de tăiat de 5 și 10 m^lm un feder în rezervă. Expedierea se face și cu ramburs, ori trimițându-se banii înainte — Prețul unei bucăți 5 coroane, două bucăți se trimit franco. o o o o o o o o o Ha 1844

DANIEL HAUPT

magazin de expediție, Fogaras.

Schweffer Testvérek

florărie modernă de flori naturale ARAD, PALATUL MINORIȚILOR Telefon 337.

Distins cu decorații de rangul prim și cu diplomă de onoare pentru legarea artistică a florilor.
La comande din provincă rog adresa corectă.

OFERIM:

BRAZI

frumoși, diferite soiuri, cultivați excelent, cu prețuri ieftine.

BUXE

pentru margini, de 2 ani, 1000 bucăți numai 40 coroane.

GAROAFERE REMONTATE

în culorile roșie și albă, 100 bucăți 20 coroane.

Dacă vreți să plantați pe lângă criptă sau cimitir, vă rugăm să faceți încercare cu brazii cultivați de noi, pentru a căror dezvoltare mai departe, garantăm.

TRANDAFIRII NOȘTRI CU TRUNCHIU ÎNALT

de 2—3 ani, cu coroane frumoase. Plante slabe și netrebnice nu avem.

Grădinăria noastră e la dosul abatorului vechiu lângă canal.

Roagă binevoitorul sprijin:

Schweffer Testvérek

Telefon la grădinărie nr. 601.

De vânzare un motor de petrol în stare bună.

Se 1922—5

PILCZ IRMA

PI 1663

atelier de corsete

ARAD, str. Deák-Ferenc numărul 2.

Asortiment de corsete de specialitate (calitatea cea mai bună), execut după măsură **bandaje și aparate de răzimat drept (țiiitoare)** — Se primesc reparații și curățiri. — Cei din provincie să ceară inviațiuni referitor la măsură.

Telefon interurban 604.

Telefon interurban 604.

Agentura

principală exclusivă a **renumitei fabricice de motoare R. H. LISZTER & Co. Ges. M. B. H. London (Anglia).**

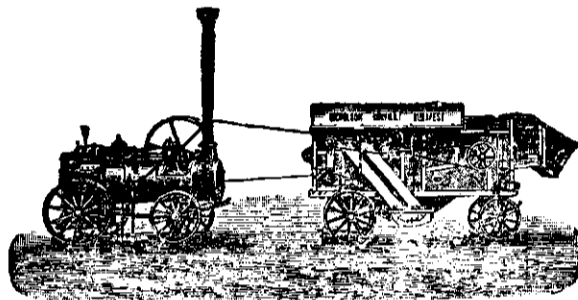
Cele mai noi motoare de benzină, absorbitoare de gaz și motoare cu ulei brut.

Garanță deplină.
Consumație puțină de benzină.

Manuare simplă.
Durabilitate extraordinară.

==== **Fără perturbări în lucrare.** =====

GARANȚĂ
deplină p. imblătit
și pentru puterea
de lucrare.

CONDIȚII
favorabile de plă-
tire (pe mai mulți
ani).

==== **Schimb de motoare și batoze uzate.** =====

FRĂȚII BURZA

cea mai mare firmă românească,
magazin de motoare, mașini de imblătit
și totfelul de mașini agricole.

ARAD, Piața Boros Béni Nr. 1. (Casa poprie).

Celor interesați le serveste
cu explicații și prospecte.

In scopul de a lega afaceri merge in per-
soană pe cheltuiala proprie la fața locului.

Cereți gratis marele preț-curent ilustrat.

Mare magazin de vehicule și mașini de imblătit cu aburi.

TIPOGRAFIA „CONCORDIA” SOCIETATE PE ACȚII IN ARAD.

CONVOCARE.

Domnii acționari ai institutului Tipografia „CONCORDIA” societate pe acții se invită prin aceasta conform §-lui 14 din statute la a

II-a adunare generală ordinară,

care se va ținea în Arad, la 5 Aprilie st. n. 1914 la 10 ore înainte de amiază în localitățile institutului (strada Zrinyi Nr. 1/a).

OBIECTE:

1. Raportul direcțiunii și al comitetului de supraveghere și stabilirea bilanțului.
2. Decidere asupra venitului curat.

Domnii acționari, cari doresc a participa la adunarea generală în persoană ori prin plenipotențiați în sensul §-lui 11 din statute sunt rugați a-și anunța la direcțiune dreptul lor de participare la adunarea generală și eventual dovezile de plenipotență cel puțin cu 24 de ore înainte de adunarea generală.

Arad, la 15 Martie st. n. 1914.

Direcțiunea institutului.

„CONCORDIA” NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG ARADON.

MEGHIVÓ.

Az intézet alapszabályainak 14. §-a értelmében, az intézet helyiségében Aradon (Zrinyi-utca 1/a sz.) 1914. évi április hó 5-ik napján délelőtt 10 órakor tartandó

II-ik rendes közgyűlésre

a t. részvényes urak tisztelettel meghivatnak.

TÁRGYSOROZAT:

1. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentése és a mérleg megállapítása.
2. A tiszta nyereség hováfordítása iránti határozat.

A személyesen vagy meghatalmazott által a közgyűlésen résztvenni óhajtó t. részvényes urak ezennel felkéretnek, hogy az alapszabályok 11. §-a értelmében a közgyűlésen való részvételüket és illetve megbizotti minőségüket az igazgatóságnál a közgyűlést megelőzőleg legalább 24 órával bejelenteni sziveskedjenek.

Arad, 1914. március hó 15-én.

Az intézet igazgatósága.

TIPOGRAFIA „CONCORDIA”

societate pe acții în Arad.

ACTIVE — VAGYON		Contul Bilanț — Mérlegszámla		PASIVE — TEHER		
3	Cassa în numărar — Pénztárkészlet	5.314'47		1	Capital societar — Alaptőke	30000
52	Cassa în numărar librăria — Pénztárkészlet a könyvkereskedésnél	3.008'90	8323'37	57	Capital librăria — Könyvkereskedés tőkéje	4000
4, 46, 54	Cauția ziarelor în bani gata — Lapok óvadékai készpénzben		48880	50	Fond de rezervă — Tartalékalap	2938'02
	Realități proprii:			9, 56, 22, 23, 39, 60, 43, 61	Creditori — Hitelezők	302187'87
5	1. Casa str. Zrinyi-Vlad — Zrinyi-utcai ház	120.000'—		21	Depozite de Cassă — Pénztári letétek	2729'50
47	2. Casa str. Deák Ferenc 20 — Deák Ferenc-u. 20 sz. ház	70.000'—		49	Abon. anticipate — Előre felvett előfizetési díjak	5539'36
"	3. Casa str. Deák Ferenc 20/a — Deák Ferenc-u. 20/a sz. ház	23.000'—	213000		Profit curat — Tiszta nyereség	123'62
7	Mașini — Gépek		53000			
8	Litere — Betűk		9000			
6	Mobilier — Berendezés	2.000'—				
53	Mobilier librăria — Könyvkereskedés berendezése	500'—	2500			
38, 42, 34	Debitori — Adósok	5.694'41				
54	Debitori librăria — Könyvkereskedés adósai	1.629'94	7324'35			
55	Marfă librăria — Könyvker. árukészlete		5490'65			
			347518'37			347518'37

DEBIT—TARTOZIK Contul Profit și Perdere — Nyereség és Veszteség számla CREDIT—KÖVETEL

12	Porto „Românul”	34.932'89		10, 11	Abon. „Românul” și „Poporul Român” — Előfizetések	121508'90
13	Porto „Poporul Român”	9.746'18	44679'07	25	Inserate „Românul” și „Poporul Român” — Hirdetések	27014'77
14, 30	Salare și bani de cvartir — Fizetéseik és lakbér		17400	28, 20	Pro Diversi — Külömfélék	12540'37
18	Spese — Költségek		16850'06	33	Imprimate — Nyomtatványok	12132'53
19	Retribuția personalului tehnic — Nyomda személyzet járandósága		45627'77			
31	Hârtie — Papir		32873'78			
32	Farbă — Festék		4531'22			
35	Interese — Kamatok		11111'05			
	Profit curat — Tiszta nyereség		123'62			
			173196'57			173196'57

Arad, la 31 Decembrie 1913.

Vasilie Goldiș m. p.
director executiv. — vezérigazgató.

Pentru contabilitate: — A könyvelésért:
Petru Vasilon m. p.

DIRECȚIUNEA: — AZ IGAZGATÓSÁG:

Dr. T. Mihali m. p. Gheorghe Pop de Băsești m. p. Sava Raicu m. p. Dr. Ștefan C. Pop m. p.
președinte. — elnök.

Dr. Alex. Vaida m. p. Dr. Vlad m. p. Dr. Suciu m. p. Dr. Iustin Marsieu m. p.

CONSILIUL DE CONTROL: — A FELÜGYELŐ-BIZOTTSÁG:

Subsemnatul consiliu de control am examinat conturile presente și le-am aflat în consonanță cu registrele principale și auxiliare ale societății. — Alolirott felügyelő-bizottság jelen számlákat megvizsgáltuk és az intézet fő- és segédkönyveivel, melyek jó rendben vezetettek, egybehangzónak találtuk.

Vasile Damian m. p.
președinte. — elnök.

Dr. Iuliu Maniu m. p.

Dr. Victor Bontescu m. p.

Dr. Cornel Iancu m. p.

Dr. Romul Veliciu m. p.